Poštnina plačana v gotovini | LETO X. | V Ljubljani, dne 6. septembra 1937. | Štev. 36. | Posamezna številka 1 Din

Posamezna številka 1 Din mesečno, če se sprejema list v upravi, naročnina 4 Din, na dom in po pošti dostavljen list 5 Din. - Celoletna naročnina je 50 Din, polletna 25 Din, četrtletna 13 Din. Cene inseratom po dogovoru

PONEDELJSKI
SLOVENEC

Uredništvo: Kopitarjeva ul. št. 6/III. Telefon št. 2050 in 2996. — List izhaja vsak ponedeljek

Uprava: Kopitarjeva ulica štev. 6 Poštni ček. račun. Ljubljana 15.179. Telefon štev. 2992

Rojstni dan kralja Petra II.

Naš mladi vladar, Njegovo Veličanstvo kralj Peter II., obhaja danes štirinajsto obletnico svojega rojstva. Velik praznik je ta dan za naš narod in državo, ki vidi v svojem mladem vladarju simbol svoje velike skupnosti in edinosti, velik praznik tudi za srce slehernega državljana.

Komaj enajst let je dovršil naš mladi vladar, komaj je utegnil pogledati s svojimi otroškimi očmi v svet, ko so odjeknili marsejski streli in živo zadeli našo jugoslovansko skupnost. Grd zločin mu je iztrgal ljubljenega očeta, njega samega pa postavil na odgovornosti poln kraljevski prestol. Tedaj nam je v hipu postalo jasno, da je naša edina rešitev, če se krepko strnemo okrog svojega mladega vladarja-sirote. Tako smo storili in rešili našo skupnost.

Ustvaritev Jugoslavije, njen obstoj in njena bodočnost so neminljivo združeni z našo slavno narodno dinastijo Karadjordjevičev. V tej dinastiji je utelešen genij našega naroda in zato nam je ona simbol naše državljanske skupnosti. Današnji slavljenec, naš mladi kralj, je potomec te dinastije, ki je v dobrem stoletju izvršila največje delo v naši narodni zgodovini, namreč pod njenim vodstvom so se srbski, hrvatski in slovenski narod združili v eno skupno, močno državo. Karadjordje, Peter I. Osvoboditelj, Aleksander I. Zedinitelj, to so tri velika imena v naši zgodovini, pred katerimi se globoko klanja ves naš narod. In prav zato, ker se po žilah našega mladega vladarja pretaka kri teh junakov, nam je še posebno drag, zaradi tega ga še posebno spoštujemo.

Iskreno in prisrčno se radujemo ob današnjem prazniku zlasti mi Slovenci, ki imamo čast, da naš mladi vladar tako rad biva v naši sredi, v srcu naše divne Gorenjske. Že v detinski dobi je vzljubil našo lepo slovensko zemljo in kadarkoli dopušča to resna kraljevska vzgoja, prihiti k nam na oddih, saj se že zdaj zaveda, da je tu sredi ljudi, ki so mu res iskreno vdani.

Pomemben dan je današnji tudi za našo plemenito kraljevsko mater, kraljico Marijo. Po mučeniški smrti svojega visokega soproga se je vsa posvetila svojemu velikemu materinskemu poklicu, vzgoji svojih otrok in še posebno vzgoji svojega prvenca, mladega kralja. In danes, ko njen sin-vladar stopa v petnajsto leto svojega življenja, ko prestopa prag v mladeniško dobo, so njena materinska čustva še posebno prekipevajoča. Njeno radost deli z njo ves naš narod.

Še kratka doba štirih let bo potekla in naš mladi vladar bo dejansko vzel krmilo naše države v svoje mlade roke. V teh štirih letih se lahko mnogo zgodi in se tudi mora zgoditi. Danes, ko so vse naše oči uprte v mladega vladarja, sklenimo, da bomo v teh štirih letih vse naše moči zastavili v to, da bo Jugoslavija, ko bo današnji slavljenec vzel v roke žezlo in sprejel nase kraljevsko krono, močna in silna in da bo ljudstvo v njej srečno in zadovoljno.

Naj živi naš mladi kralj! Naj živi naša kraljevska mati, kraljica Marija! Naj živi visoki kraljevski dom Karadjordjevičev!

Od leve na desno: Vojvodinja Kentska, grofica Tering s sinom (sestra kneginje Olge), velika vojvodinja Jelena (mati kneginje Olge), vojvoda Kentski, kralj Peter II., kraljica Marija, kneževič Aleksander, kneginja Olga s princezinjo Elizabeto, knez-namestnik Pavle. Spredaj stoje: Kraljevič Tomislav, kneževič Nikola in kraljevič Andrej.

Madžarska senzacija v Sinaji

Jugoslavija bo pomirila sedaj še svojo severno mejo
Nenapadalni pakt in Hodžovo gospodarsko Podonavje

Sinaja, 31. avgusta 1937.

Ravnokar se vračamo od obreda slovesnega prečitanja uradnega poročila o sklepih konference. Dež lije neprestano že tretji dan. Caraiman, visok 2300 m, ki se dviga skoraj navpično nad sinajsko naselbino bukareških denarnih magnatov se je spremenil v neizčrpno jezero, toliko vode je že nalil te dni na udeležence konference Male zveze. Hudobni jeziki so dejali, da je narava sama hotela priliti nekaj vode v Malo zvezo...

Res, uradno poročilo tudi ni nikogar presenetilo. Saj prihajajo sklepi o sodelovanju treh zaveznic danes mnogo manj od konferenc njihovih zunanjih ministrov kakor od sestankov ministrskih predsednikov in vladarjev. V Sinaji torej niso nič sklenili, kar bi Evropo zrevolucioniralo, vsaj sodeč po uradnem poročilu ne. Mnogo več pa se je zgodilo za kulisami. O tem uradno poročilo nič ne govori, a bo kmalu razpravljala vsa Evropa.

Madžarski predlog

Nenadoma se je po Sinaji raznesla vest, da se je pojavil madžarski poslanik v Bukarešti grof Bardossy. Tisoči ljudi, ki so vso nedeljo sedeli po prostorih Kazine za igralnimi mizami ali drugod, so se kar vsuli ven v dež, tako je ta vest vplivala na njihovo radovednost. Madžarski poslanik na konferenci Male zveze. To je bila novost. Saj je Madžarska Malo zvezo do sedaj vedno omalovaževala in jo vedno v zasmeh postavljala. Kaj vendar prinaša madžarski diplomat. Dvorana Palace Hotela, kjer so stanovali in zborovali ministri s svojimi spremstvi, se je napolnila z radovedneži iz vseh krajev Evrope — časnikarjev je bilo na konferenci 1942 — in so delali špalir madžarskemu gospodu, ko je šel v prvo nadstropje, da zaporedoma obišče vse tri ministre Male zveze, začenši pri ministrskem predsedniku dr. Stojadinoviču. Kaj prinaša, kaj želi. Sam ni rekel ničesar in se je po sprejemu takoj zopet odpeljal ven v sinajsko ploho nazaj proti Bukarešti.

O vsebini madžarskega koraka, ki je bil nad vse presenetljiv, se je dokaj malo zvedelo in tudi uradno poročilo ga je zamolčalo, brez dvoma zato, da ne bi povzročalo prevelikega optimizma, ki bi ga bilo potem pozneje potrebno zopet popravljati, ker Madžari se do danes še niso pokazali v taki luči, da se jim sme brezmejno zaupati. Vendar pa so prišle v javnost nekatere podrobnosti o madžarskem obisku, ki jih potem časnikarji po svoje tolmačijo. Tako so dejali, **da je madžarska vlada poslala svojega poslanika v Sinajo zato, da Malo zvezo tamkaj uradno obvesti o želji Madžarske, da dobi popolno svobodo v oboroževanju in da naj Mala zveza tej želji da svoj pristanek, ker da Madžarska noče postopati tako, kot sta storili Avstrija in Nemčija, ki sta kar svojevoljno prekršili mednarodne pogodbe in Evropo postavili pred gotovo dejstvo. Madžarska da je hotela istočasno izpovedati tudi to, da Malo zvezo priznava, da jo vpošteva, da je torej odslej ne mara več rušiti, ampak ji pripozna pravico, da urejuje odnošaje v podonavski kotlini.**

Pogoji Male zveze

Ministre Male zveze madžarska želja ni presenetila, ker je znano, da je Madžarska itak že do zob oborožena in da gre samo za pravno priznanje dejstva, ki že obstoja. Toda z veseljem so vzele na znanje, da je Madžarska po tolikih letih klonila in obstoj Male zveze dejansko — priznala. Z veseljem so vzeli na znanje tudi to, da Madžarska ne trobi več o reviziji meja, ampak govori le še o zaščiti svojih narodnih manjšin. Možnosti za pogajanje so torej nastopile v takšni obliki, da so za vse tri zaveznice enako sprejemljive.

Zastopniki Male zveze so madžarskemu poslaniku povedali, da Mala zveza kot taka ne bo delala nobenih težav proti oboroževanju Madžarske, samo nekatera varnostna jamstva bodo zahtevali. Jamstva pa so dvoje vrst: prvo je političnega, drugo gospodarskega značaja.

Na političnem polju bodo pogajanja z Madžari imela za cilj, da vsaka posamezna zaveznica Male zveze podpiše z Madžari pakt o nenapadanju v obliki, ki jo je takšnim pogodbam dala pariška pogodba proti vojni, ki nosi ime Briand-Kellogovega pakta. Potemtakem je treba konkretno pričakovati v odmerjenem času podpisa nenapadalnega pakta med Madžarsko in Jugoslavijo med Madžarsko in Češkoslovaško in Madžarsko in Romunijo.

Na gospodarskem polju pa je predsednik češkoslovaške vlade pripravil poseben gospodarski načrt, ki nosi tudi njegovo ime: načrt dr. Hodže, in ki predvideva poseben način gospodarskega sodelovanja med naslednjimi državami: Jugoslavija, Češkoslovaška, Romunija, Avstrija, Madžarska in Bolgarija. Kakšna bo točna oblika gospodarskega sodelovanja, še ni v podrobnostih določeno, gre pa v prvi vrsti za enotno carinsko zakonodajo ter za prednostne ugodnosti v trgovinskem medsebojnem prometu, kakor tudi za čim tesnejši skupni nastop na svetovnih tržiščih za ono blago, ki ga vse države v izobilici pridelujejo.

Kakor hitro bo Madžarska v načelu za ta pogoja, ki sta silno lahka, pristala, bo Mala zveza pristala na oborožitev Madžarske.

Italijanski povdarek

Da bi madžarski korak dobil še večji poudarek, se je pripeljal v Sinajo še italijanski poslanik Sola v spremstvu generala Pelegrinija. **Tudi njegov prihod je bil velika senzacija. Očividno je Italija hotela na slovesen način pričati, da tudi ona Malo zvezo priznava in da je tudi njena želja, da se razmere v Podonavju uredijo na zadovoljiv način za vse podonavske države. Na zunaj je imel poslanik Sola sicer nalogo, da začne z romunsko vlado in z našim ministrskim predsednikom pogajanja za letalsko zvezo med Rimom in Bukarešto, ki pa bi šla v dveh progah tudi čez Jugoslavijo in bi bila velikega pomena tudi za promet med Italijo in Jugoslavijo.**

Pomen za Jugoslavijo

Čeprav sinajska konferenca prav za prav ni imela bistvenega programa, so ji delavni načrt dali madžarski in italijanski korak in je ta konferenca postala ena najbolj važnih v zadnjih letih evropske zgodovine, saj je prinesla prvič oficielni pristanek italijanskega podonavskega bloka, da se pogaja z blokom Male zveze za lepo skupno sožitje. **Za Jugoslavijo pa je ta konferenca pomembna zato, ker je poderčtala pravilnost njene zunanje politike in ker je sedaj odprla možnost, da pomirimo še zadnjo mejo, to je dolgo mejo z Madžarsko, da bomo odslej lahko še z večjo odločnostjo posvetili svoje tvorne sile notranji ureditvi države in njenemu gospodarskemu napredku. Preostaja še Avstrija, s katero nameravamo, kot so tukaj v Sinaji govorili, urediti gospodarske zveze počenši z oktobrom, ko se začenjajo z njo trgovinska pogajanja.**

Govorili so, da bo na sinajski konferenci prišel na dnevni red tudi predlog, da medsebojne vojaške obveznosti še razširimo in da je neka zapadna velesila v tem pogledu stavila izrecne pogoje. Kaj takega se v Sinaji ni zgodilo. Dotična velesila ni stavila nobenih predlogov in zunanji ministri Male zveze so lahko rekli, da bo medsebojni pakt Male zveze ostal najmočnejši in najbolj učinkovit, če v vojaškem pogledu ostane to, kar je in se mu ne priliva nobena nova vsebina.

Tajinstvena podmornica odkrita?

Nacionalisti prodirajo naprej

San Sebastian, 5. sept. AA. Iz Francije je sem prispel neki Španec, ki je novinarjem izjavil, da se je razgovarjal s člani posadke španske podmornice »C 4«, ki se je v petek ustavila v francoski luki Verdonu blizu Bordeauxa. Podmornica je v petek priplula v francosko luko Verdon. Bila je hudo poškodovana. Mornarji te podmornice so mu pravili, da poškodbe ne izvirajo od letalskih bomb. Spričo tega sodijo, da je podmornica »C 4« ona tajinstvena vojna ladja, ki je bržkone napadla angleški rušilec »Havoc« in katero je potem rušilec poškodoval z bombami, ki eksplodirajo pod morsko gladino. Podmornica se je odpravila v francosko luko, kakor vse kaže, le zaradi tega, da bi kolikor mogoče prikrila svojo pripadnost španskemu nacionalnemu brodovju.

Nacionalistične čete, ki prodirajo v bližini Potesa proti zapadu, so zavzele važne strateške točke okrog Leosa de Europa, najvišjega vrha Kantabrijskih gora. S tem so bile premagane največje težave na poti proti Gijonu. Važna luka Lanes, v kateri imajo republikanci tudi svoje letališče in oficirsko šolo, je že v ognju nacionalističnega topništva.

Po snočnjem nacionalističnem uradnem komunikeju so oddelki na leonski fronti zavzeli vas Cordelanos pri Posabi de Valdeon ter postojanke zapadno od Chena. Na asturijski fronti je kolona, ki prodira vzdolž obale proti Gijonu, zavzela letališče pri Lanesu. Pri Zueri na aragonski fronti so nacionalisti dosegli prav tako važne uspehe. Pričeli so prodirati v republikansko ozemlje tudi južno od Ebra. Na sektorju pri Belchiti pa je bilo odbitih več republikanskih napadov. V teh bojih je imel nasprotnik velike izgube.

Japonska blokira vso Kitajsko obalo

Tokio, 5. septembra. AA. **Zunanje ministrstvo je davi razglasilo, da se pomorska blokada v kitajskih vodah z današnjim dnem razširi na vso kitajsko obalo. Izvzeto je le pristanišče Cingtav. Kakor znano se bo vseblokada izvajala le proti kitajskim ladjam.**

Poveljstvo japonske vojske v severni Kitajski je objavilo, da so japonske čete zavzele **Husian**, pomembno strateško točko vzdolž železniške proge Kalgan Tangu v pokrajini Šensi. Japonci sedaj že resno ogrožajo levo krilo kitajske vojske, ki se umika od železniške proge Kalgan—Peking proti jugozapadu.

Japonske čete so že pred tednom dni pričele z ofenzivo na rečnem polotoku okrog Vusunga, da bi od tam vdrle proti zapadu in napadle Kitajce v Kjanvanu in Čapeju od strani. Ofenziva pa jim ni uspela. Poveljnik japonske vojske je zaradi tega zahteval, naj mu iz Japonske nemudoma pošljejo na pomoč še dve diviziji vojaštva. Japoncem ni uspelo priboriti si niti ene postojanke, ki bi bila večjega strateškega pomena. Mednarodni opazovalci sodijo spričo tega, da bo Japonska zaradi vojne na Kitajskem zašla v kritičen položaj, če bo Kitajcem le uspelo ves ta čas paralizirati sleherno japonsko vojaško operacijo.

30 let prosvetnega dela v Mostah

Ljubljana, 5. sept.

Moste, ki so sedaj sestavni del Ljubljane, so slavile danes velik praznik: njihova Prosveta deluje uspešno že 30 let in more sedaj ob tem svojem jubileju s ponosom gledati na dosežene uspehe. Današnja proslava 30-letnice moščanskega Prosvetnega društva je bila krasna manifestacija slovensko in katoliško usmerjenih Moščanov, to se pravi ogromne večine tega delavskega naselja. Že v soboto, še bolj pa danes, so se hiše v Mostah odele v zastave, okna so bila okrašena z zastavicami. Res je, da so izjemo delale nekatere hiše znanih nasprotnikov katoliške prosvete, toda to nas ni motilo. Razveseljivo pa je bilo, da je skoraj ni bilo delavske hišice, ki ne bi razobesila zastave.

Uprizoritev „Miklove Zale"

V soboto zvečer je bila na Oražmovem travniku na selu uprizoritev narodne igre »Miklove Zale«. Priprave za to igro so bile velike: na travniku je bil iz desk zgrajen cel tabor, markirana je bila hiša, trdnjava ter vse potrebno. V igri je nastopilo na konjih in peš kakšnih 40 »divjih Turkov«, uprizorjena in ponazorjena je bila cela »ohcet« z vozovi, narodnimi nošami ter z velikim številom sodelujočih. Po širini prizorišča in veličini scenerije se niti Narodno gledališče v Ljubljani s svojimi nekdanjimi predstavami na prostem ne more primerjati s to moščansko predstavo na prostem. Tudi v umetniškem oziru je predstava dosegla lep uspeh, za kar ima glavne zasluge režiser g. Poženel. Pri tej razstavi je bil obisk popoln in prireditelji zatrjujejo, da je bilo razprodanih vseh 1600 vstopnic.

Zbiranje množic in sprevod

Davi točno ob 8 so se zbrale pred Ljudskim domom na Zaloški cesti velike množice katoliških in slovenskih Moščanov, katerim so se pridružili še številni člani drugih prosvetnih društev iz Ljubljane, člani fantovskih krožkov v svojih krojih, v narodnih nošah, naša dekleta, možje in fantje. Zastopstva društev so prihajala z zastavami. Okoli pol 9 se je pričel po Zaloški cesti od Ljudskega doma čez vse Moste velik in pester sprevod na Oražmov travnik, kjer je bil postavljen oltar. Sprevod je vodil fant na konju v narodni noši z državno tribarvnico, sledilo pa mu je še 15 konjenikov, vsi v narodnih nošah. Sledili so kolesarji, ki so imeli kolesa zelo okusno okrašena. Za njimi so šli naši fantje v običajnih oblekah, nato pa močna skupina narodnih noš za zastavo Prosvetne zveze. Mengeška godba je vneto igrala koračnice in slovenske napeve, nakar so zastavonoše nesli zastave raznih naših prosvetnih društev in odsekov. Z zastavami so bili zastopani: Vič, Sv. Peter (Ljubljana), Sv. Jakob (Ljubljana), Rakovnik, Ljubljana-mesto, Kodeljevo, Šiška, fantovski odseki, Homec, Kranj, Mladinski dom Kodeljevo, Brezovica, Vrhnika, Logatec in Domžale. Sledil je močan oddelek naših fantov v krojih. Fantje so prišli iz raznih krajev. Za požrtvovalnost pa moramo navesti zgled vrle skupine fantov iz Križ, ki so se potrudili na dolgo pot, da se vesele z bratsko moščansko Prosveto. Za fanti so šla dekleta v svojih ljubkih krojih, nato polnoštevilno zastopana trnovska Prosveta, tako možje, žene, fantje in dekleta, šempetrska Prosveta in končno moščanska Prosveta s predsednikom g. Logarjem in urednikom g. Kremžarjem na čelu. Ves sprevod je štel okoli 2000 oseb. Zvezo bojevnikov sta v sprevodu zastopala tajnik g. Lukež in blagajnik g. Gajšek.

Udeleženci sprevoda so ves čas vzklikali Nj. Vel. kralju Petru II., Nj. kr. Vis. knezu-namestniku Pavlu, kraljevski vladi, ministroma dr. Korošcu in dr. Kreku, banu dr. Natlačenu, slovenski prosveti, slovenskemu narodu, slovenskim fantom in dekletom. Raz marsikatero okno se je vsipalo cvetje na sprevod, množica na cesti pa je živahno odgovarjala vzklikom. V popolnem redu in disciplini ter med petjem slovenskih himnov je sprevod prišel na okrašeni travnik, ki ga je s svojo množico takoj napolnil. Na travniku je bil postavljen na prostem oltar.

Služba božja

Službe božje in prosvetnega tabora v Mostah so se poleg številne množice udeležili tudi: g. ban dr. M. Natlačen, ki je bil pokrovitelj tega prosvetnega tabora, mestni župan dr. Adlešič s svojo gospo ter občinskimi svetniki Novakom, Oražmom-Kozamernikom, Musarjem in drugimi.

Cerkveni govor je imel trnovski župnik gosp. Cegnar, ki je spretno razvijal svoje misli o nalogi društev s krščanskimi in katoliškimi idejami ter je naglašal večne resnice in božje zapovedi, ki se jih mora sleherni kristjan držati, da tako odstrani sleherni madež s svojega naroda. Službo božjo je nato daroval moščanski duhovni pastir g. Miha Jenko, ki sta mu stregla dva fanta v krojih. Veličastno je bilo ljudsko petje ob spremljevanju vrle mengeške godbe. Že pred cerkvenim govorom je tisočglava množica zapela »Lepa si Roža Marija«, med službo božjo pa je pela pesmi z evharističnega kongresa. Ob koncu službe božje je množica navdušeno zapela himno Povsod Boga. Da je bil učinek še večji, je cerkveni govor, petje in pozneje tudi govor na taboru prenašal izvrsten zvočnik, ki ga je dala na razpolago družba Radio.

Tabor

Prosvetni tabor je otvoril predsednik moščanske Prosvete g. Filip Logar, ki je pozdravil navzočne: g. bana, župana ter druge, nato je predlagal udanostno brzojavko Nj. Vel. kralju Petru s čestitko za jutrišnji rojstni dan. Množica je pričela živahno vzklikati kralju, godba pa je zaigrala državno himno. Z navdušenjem je bila sprejeta tudi udanostna brzojavka Nj. kr. Vis. knezu namestniku Pavlu ter pozdravni brzojavki ministru dr. Korošcu in dr. Kreku.

Predsednik Logar se je dalje spominjal umrlih ustanoviteljev moščanske Prosvete, to je gg. Orehka, župnika Petriča in Ravnikarja, in pa pred kratkim umrlega idejnega voditelja slovenske katoliške prosvete nadškofa dr. Jegliča, katerim vsem je množica vzklikala trikrat »Slava!«

Prečital je dalje oprostilno pismo ministra dr. Kreka, ki je zaradi kraljevega praznika zadržan v Belgradu (množica je pričela zopet vzklikati dr. Kreku), nato pa je imel kratek nagovor, v katerem je očrtal razvoj moščanske prosvete. Moščanska prosveta je danes na svoje 30-letno delo ponosna.

G. dr. Basaj je imel na zbrano množico zelo globoko zamišljen govor, v katerem je naglašal razliko med idejnimi smermi in taktiko katoličanov, komunistov in malomeščanskih liberalcev. Katoličani ne priznavajo polovičarstva, oni hočejo cele ljudi in se zato ne morejo družiti ali vezati s komunisti, najmanj pa nasedati njihovim vabam v kakšne »ljudske fronte«. Toda katoličani, ki odklanjajo razredni boj, streme v duhu naukov kat. Cerkve za socialno pravičnostjo in za soglasje med vsemi sloji!

G. urednik Kremžar je temperamentno govoril množici o dveh vodilnih slovenskih mislih: Slovenci smo, katoličani smo in zato smo tudi v svojem srcu iskreni jugoslovanski državljani. Zato vemo in trdimo: brez Slovencev Jugoslavije ni! Sedanja časnikarska razstava pa nas prav sedaj uči o naši narodni zgodovini in nam dokazuje, da smo Slovenci najstarejši slovanski kulturni narod! Proč z našim malodušjem in omalovaževanjem samega sebe! Naš slovenski program je isti, kakor so ga naši predniki sanjali prejšnja stoletja, jasno pa izpovedali leta 1848! Idejno dediščino tega so v naših časih prevzela prosvetna društva, ki sedaj nadaljujejo tradicijo!

Oba govora sta bila pogosto prekinjena z navdušenim odobravanjem množice.

Telovadni nastop

Ob 3 popoldne je bil telovadni nastop. Nastopilo je 70 telovadcev in okoli 40 deklet, ki so prišli z državno zastavo na telovadišče. Nagovoril jih je g. Peršuh, ki se je spominjal Nj. Vel. kralja in njegovega jutrišnjega rojstnega dne ter je očrtal naloge katoliških prosvetnih društev.

Viharno pozdravljena je nato nastopila mednarodna telovadna vrsta na konju in drogu, tako g. Kermavner, Varšek, Hvale, Natlačen in drugi. Krasen je bil prizor, ko je ob zvokih harmonike nastopilo 6 deklet iz Borovnice ter izvajalo telovadne plese. Vzoren je bil nastop 15 Trnovčanov, izvajali so proste vaje. Enako vzoren je bil nastop 50 deklet s prostimi vajami. Mednarodna vrsta je spet nastopila na krogih ter je izvajala čudovite vaje, kakor jih zlepa ne vidimo. Ta mednarodna vrsta je nastopila nato še na bradlji. Krasen prizor je bil, ko je ob sodelovanju godbe nastopilo 8 mož ter izvajalo proste vaje na melodije »Slovenec sem« in »V Gorenjsko oziram se...« Telovadni nastop je zaključilo 12 deklet ob sodelovanju godbe. Tudi dekleta so svoje telovadne vaje izvajale precizno in pogumno. Vrle telovadce in telovadkinje je občudovalo okoli 2000 gledalcev.

*

Dodatno k našemu poročilu o uprizoritvi »Miklove Zale« v Mostah navajamo še, da je starosta slovenskih gledaliških igralcev g. Danilo glavni igralki Almire g. Gerjolovi ob koncu igre osebno čestital ter se ji zahvalil za lepo igro in ji izročil lep šop cvetlic.

K rojstnemu dnevu kralja Petra II.

Belgrad, 5. sept. m. Za jutrišnji kraljevi rojstni dan se je prestolnica že danes popoldne odela v slavnostno oblačilo. Vsa državna in samoupravna poslopja ter vse privatne hiše so razobesile državne zastave. V skoraj vseh izložbenih oknih so postavili kraljevo sliko, ovito z državno zastavo.

Izseljenci pozdravljajo

Beograd, 5. sept. AA. Notranje ministrstvo je prejelo iz Charleroija v Belgiji naslednjo brzojavko: Kolonija jugoslovanskih delavcev v Charleroiju v Begiji pošilja ob priliki 14. rojstnega dne Nj. Vel. kralja Petra II. izraze svoje zvestobe in vdanosti ter mu kliče Živio! — Predsednik Marjanović.

Inozemski časnikarji na Bledu

Bled, 5. septembra. AA. Po prvotnem programu bi se moralo potovanje ravnateljev tujih novinskih agencij, ki so se udeležili VIII. občnega zbora Agencijske zveze, po Jugoslaviji zaključiti dne 4. t. m. na Bledu. Zaradi rojstnega dne Nj. Vel. kralja Petra II., ki bo na Bledu proslavljen posebno svečano, pa je večina tujih ravnateljev, med njimi tudi glavni ravnatelji agencij Havas, Reuter, Pat Četeka in drugih, izrazila željo, da bi ostali na Bledu tudi še o priliki teh svečanosti. Nocoj bo Blejsko jezero v proslavo rojstnega dne našega mladega vladarja Nj. Vel. kralja Petra II. svečano razsvetljeno, jutri dopoldne pa bo služba božja, katere se bodo udeležili tudi direktorji tujih agencij.

Kmetje litijskega okraja

zbrani na veličastnem taboru v Zagorju

Zagorje, 5. septembra.

Stanovska zavest in borbeno hotenje slovenskega kmeta se prebuja; slovenski kmet vstaja, organiziran v svoji stanovski organizaciji Kmečki zvezi, in terja svoje pravice. Nedeljo za nedeljo se vrste po naših okrajih veliki tabori Kmečke zveze, na katerih tisoči slovenskih kmetov glasno izpovedujejo svojo narodno kmečko zavest in zahtevajo pravice, ki jim kot najmočnejšemu in najpomembnejšemu stanu v državi pritičejo. Smernice, ki si jih je zastavila obnovljena in prenovljena Kmečka zveza, so res hvalevredne in v današnjih časih res tako nujne, da se morajo čimprej uresničiti. Kaj prav za prav hoče Kmečka zveza? Kmečka zveza je povsem nepolitična, izključno stanovska kmečka organizacija, ki si je kot prvo nalogo nadela, prebuditi v našem kmečkem ljudstvu njegovo stanovsko zavest in ga trdno povezati v enotno fronto, ki bo mogla izbojevati kmetom staro pravdo. Toliko je še nerešenih, a obenem tako perečih zadev, ki tarejo naš kmečki stan. Prvi uspeh, ki so ga kmetje dosegli, je ustanovitev kmečkih zbornic, kmečkega stanovskega zastopstva. Izboljšati je treba cene kmečkim pridelkom, oskrbeti kmetom starostno zavarovanje, in kar je najbolj nujno, organizirati zavarovanje našega kmeta proti vremenskim nezgodam. Milijonska narodna škoda, ki jo je letos utrpel zaradi toče naš kmet, nam je resen opomin za to. Vse to ima v svojem programu Kmečka zveza. Da bi čim uspešneje izvrševala svojo pomembno nalogo, prireja Kmečka zveza nedeljo za nedeljo širom Slovenije velike kmečke tabore, ki povsod krasno uspejo.

Agilna organizacija Kmečke zveze za litijski okraj je danes priredila kmečki tabor v Zagorju. Litijski okraj je zelo razprostranjen, pod svojim okriljem združuje Zasavje, del Gorenjske in del Dolenjske tja do Stične in Višnje gore. Zato so se danes na taboru v Zagorju združili zasavski, dolenjski in gorenjski kmetje, ki jih vse tarejo iste skrbi, iste težave. Prišli so iz vseh občin in vasi litijskega okraja, peš, na kolesih, na okrašenih vozovih in na tovornih avtomobilih. Iz Litije je prišla močna skupina nad 200 kmetov, na čelu z litijskim županom g. Hinkom Lebingerjem, iz St. Vida pri Stični je prišla močna skupina kmečkih mož in fantov ter deklet, prišli so kmetje z Bogenšperških hribov, iz Zasavja inz Gorenjskega od Čemšenika. Blizu 4000 je bilo zbranega kmečkega ljudstva danes v Zagorju. V soboto so po vsem litijskem okraju zažareli po hribih kresovi, ki so naznanjali današnji praznik. Zagorje samo pa se je za sprejem tolikšnega števila gostov dostojno pripravilo. Po hišah so visele zastave, na vseh koncih so bili postavljeni mlaji in slavoloki s pomembnimi napisi. Zlasti lepo pa je bil okrašen trg pred cerkvijo, kjer je bila maša in zborovanje.

Slavnosten kmečki sprevod

Današnje kmečko slavje se je pričelo s pestrim in krasnim sprevodom, ki se je okrog pol 9. dopoldne pričel razvijati z zbirališča na trgu pred cerkvijo. Sprevod je otvorila kmečka konjenica v narodnih nošah na čelu z veliko državno zastavo, za njo pa se je razvrstilo nad 100 kolesarjev na okusno okrašenih kolesih. Sledilo je 52 kmečkih parizarjev in drugih vozov, od katerih so mnogi predstavljali opravila našega kmeta. Videli smo pri delu kosce, žanjice, mlatiče, vozove s kmetskim orodjem in poljedelskimi stroji, tesarje, terice lana, mlekarsko zadrugo z Izlak itd. Drugi vozovi pa so vozili udeležence tabora iz posameznih vasi. Vsi vozovi so bili okusno okrašeni, skoro na vsakem je igral godec harmoniko in na mnogih so fantje in dekleta veselo prepevali. Za vozovi je šla lepa skupina narodnih noš. Slikovita je bila skupina kmečkih deklet v enotni obleki z zelenimi predpasniki, za dekleti so korakali kmečki fantje s puškljici in krivci, sprevod pa je zaključila močna skupina dolenjskih in gorenjskih kmetov, na čelu s skoro vsemi župani litijskega okraja. Sprevod sta oživljali tudi dve godbi.

Sprevod je šel skozi Zagorje in se nato spet zlil na prostorni trg pred cerkvijo, kjer je bil na okusno okrašenem odru postavljen oltar. Na leco je stopil ravnatelj Cirilove tiskarne v Mariboru, zagorski domačin g. Hrastelj, ki je imel na zbrane globoko in dovršeno pridigo, v kateri je slikal Boga in kmeta, ki sta si v naravi najbližja. Nato je opravil sv. daritev novomeški prošt gosp. Karel Čerin. Med mašo je krasno prepeval zagorski cerkveni zbor.

Po maši se je pričel

Kmečki tabor

Začel ga je načelnik Kmečke zveze za litijski okraj g. Strman Lojze, ki je pozdravil novomeškega prošta g. Čerina, ravnatelja Hrastelja, okr. podnačelnika dr. Deva, tajnika glavnega odbora KZ dr. Voršiča, številne župane litijskega okraja ter vse zborovalce. Prečital je pozdravne brzojavke Nj. Vel. kralju Petru II., Nj. Vis. knezu-namestniku Pavlu, notranjemu ministru dr. Korošcu in banu dr. Natlačenu. Po prečitanju brzojavke vladarju je godba zaigrala državno himno, zborovalci pa so priredili tople manifestacije mlademu kralju in kraljevskemu domu. Slednjič je g. Strman prebral tudi brzojavko, s katero minister g. dr. Korošec pozdravlja kmečki tabor v Zagorju in mu želi čim lepšega uspeha. Ob tej priliki je množica burno vzkliknila svojemu voditelju.

Nato je pozdravil tabor župan Zagorja gospod Prosenc, nakar je spregovoril načelnik Kmečke zveze v Zagorju g. Hrastelj, ki je navduševal zbrane kmete za ljubezen do slovenske zemlje, do kmečkega dela ter kmečkega življenja. Poudaril je zahtevo, da je treba kmeta na njegovi zemlji ohraniti.

Za njim je povzel besedo tajnik glavnega odbora Kmečke zveze dr. Voršič iz Ljubljane. Poudaril je potrebo temeljite in udarne organizacije kmečkega stanu ter seznanil zborovalce z glavnimi smernicami Kmečke zveze. Kmečka zveza si je zastavila za nalogo, posvečati pozornost predvsem socialnim razmeram med kmečkim ljudstvom. Zato ima v svojem programu, izbojevati kmečkemu stanu starostno zavarovanje in splošno kmetijsko zavarovanje proti vremenskim nezgodam. Slednjič je govornik pozval kmete, da organizirajo v Kmečki zvezi vse, ki na slovenski zemlji v znoju svojega obraza orjejo, sejejo in žanjejo.

Temperamentni govor g. dr. Voršiča je množica sprejela z velikim odobravanjem.

Nato je spregovoril župan v Št. Vidu pri Stični in član Kmetijske zbornice g. Peve Ignacij, ki je pozdravil ustanovitev kmetijskih zbornic, katere čakajo važne naloge.

Toplo pozdravljen je nato dobil besedo gosp. Hinko Lebinger, župan litijski. Kot predsednik okrajne organizacije JRZ je pozdravil zborovalce in čestital Kmečki zvezi k tako lepi prireditvi. V nadaljnjih besedah je orisal težak položaj slovenskega kmeta pod bivšimi režimi ter poudaril izboljšanje razmer pod sedanjo vlado, v kateri so legitimni predstavniki Slovencev. Dvignile so se cene kmečkim pridelkom, živini, lesu, vendar nam to še ne sme biti dovolj. Težiti moramo za tem, da se izravna prepad med cenami kmečkih in industrijskih proizvodov, skratka kmečkemu stanu je treba priboriti enakopravnost. Med govorom gosp. Lebingerja so nekateri skušali motiti zborovanje z medklici, toda govornik jih je tako spretno in učinkovito zavrnil, da so osramočeni zapustili zborovanje. Govornika pa so zborovalci za to redko hladnokrvnost in prisebnost nagradili z dolgotrajnim odobravanjem.

Nato je pozdravila zborovanje v imenu kmečkih žen in deklet gdč. Antončičeva iz Male Dule pri Temenici. V lepih besedah je očrtala naloge kmečke žene in deklet pri organizirani borbi kmečkega stanu.

Slednjič sta pozdravila zborovanje v imenu mladinske Kmečke zveze še fanta Hinko Bajde iz St. Jurja pod Kumom in Prijatelj Ivan iz Čemšenika, župan iz Trebeljevega in član Kmetijske zbornice g. Gale pa je s krepkimi besedami navduševal zborovalce za trdno in borbeno kmečko organizacijo.

S tem je bilo zborovanje zaključeno. Množica je ves čas pazljivo sledila izvajanjem govornikov in ni varčevala z aplavzi.

Popoldne ob pol 3. so bile pred cerkvijo litanije, potem pa lep telovadni nastop na Stadionu.

Kmečki tabor v Zagorju je prav lepo uspel in njegovi sadovi bodo mnogo doprinesli k dokončnemu izbojevanju pravic našega kmečkega stanu.

*

Zbor planinskih društev

Novi Sad, 5. sept. m. Ob navzočnosti ministra za trgovino dr. Vrbaniča je bila danes tukaj slavnost 12. kongresa Zveze planinskih društev kraljevine Jugoslavije. Kongres je vodil predsednik Zveze dr. France Tominšek, ki je imel ob tej priliki daljši govor, v katerem je poudarjal potrebo planinarstva za narodno gospodarstvo in kulturo. Po tem pozdravnem govoru je tajnik Zveze dr. Josip Pretnar podal izjavo o poslovanju v pretekli poslovni dobi. Po poročilih upravnega odbora je v Zvezi včlanjenih 151 planinskih organizacij z blizu 30.000 člani. Ob 11 so se vsi udeleženci kongresa podali v sosedno dvorano, kjer je minister dr. Vrbanič odprl razstavo fotografičnih posnetkov naravnih krasot iz vse države.

Rekorden obisk na velesejmu

Ljubljana, 5. septembra.

Lepa nedelja je privabila na današnji velesejem rekordno število gledalcev — nočemo navajati številk, kajti če bi rekli preveč, potem bi nam ljudje ne verjeli, češ da pretiravamo v svojo korist, če jih pa navedemo premalo, zopet ne bi ustrezalo resnici. Tako se morajo naši čitatelji zadovoljiti s tem, da jim povemo, da je bil obisk rekorden. V vseh paviljonih je bila velika gneča in popoldne v nekaterih urah skoro ni bilo mogoče priti skozi paviljone. Naravno je bilo največje zanimanje za novinarsko razstavo, v kateri so se obiskovalci ustavljali pred razstavljenim materialom, zanimajoči se za vse. Je pa zbranega toliko gradiva, da si je treba vzeti časa, da si človek lahko vse pogleda. Mnogo je tudi takega gradiva, da je zanj škoda, če bi se izgubilo po razstavi, ne da bi bilo ohranjeno tudi dalje.

Danes je prišel na velesejem tudi urednik zagrebškega »Jutarnjega lista« g. Peter Giunio, ki si je v spremstvu ljubljanskih tovarišev ogledal razstavo, o kateri ni mogel najti dovolj besedi pohvale.

Profesor dr. Karel D'Ester, vodja novinarskega instituta na univerzi v Monakovem, je že par dni na razstavi ter je z njo izredno zadovoljen in jo zelo hvali. Prof. dr. D'Ester je šel razstavnemu odboru s svojimi bogatimi izkušnjami zelo na roko ter mu moramo biti hvaležni za veliko zanimanje, ki ga je pokazal za našo razstavo. Prirediteljem razstave je izrekel iskrene čestitke.

Za rojstni dan Nj. Vel. kralja Petra II. so tudi umetniki, ki sodelujejo v velikem varieteju na Ljubljanskem velesejmu, hoteli prispevati. Na povabilo dvorne pisarne so se včeraj dopoldne odpeljali The Leygthons akrobati, ekvilibristi in žongleriji, Margerita, ki izvaja čudovite vragolije, in pa Finit s svojima dresiranima šimpanzoma, ki samostojno, brez vodstva, izvajata dolg program, z avtomobili na Bled. Z vlakom jim je sledilo 14 godbenikov vojaške godbe 40. pp. Triglavskega pod vodstvom kapelnika g. Živanovića in v spremstvu pianista g. Danila Gruma. Dvorni avtomobili so jih z Lesc pripeljali na dvor. Predstava je bila predvidena za 10 uro, ker pa so medtem poslali še po otroke Nj. Vis. princa Pavla na Brdo, se je predstava pričela šele ob 11 uri. Medtem je godba s spremljevanjem g. Gruma na klavirju izvajala razne komade, ki jih je volil kralj sam. Poslušalci pa so bili še: oba kraljevića, svak Nj. Vel. kraljice Marije Anton Habsburški z obema sinovoma. Medtem so dospeli mladi princ in princesa z Brda in pa nadvojvodinja Meklenburška. Predstava je vse zelo zadovoljila in jim izredno ugajala. Sodelujoče artiste in godbenike je zelo ljubeznivo sprejel adjutant kraljice g. polkovnik Branko Pogačnik. Vsa družba je bila po predstavi pogoščena, nakar se je okrog pol dveh zopet odpeljala v Ljubljano.

Kino-predstave na letošnjem velesejmu. Da izpopolnijo svojo odlično razstavo, so poskrbeli naši vrli novinarji na letošnjem velesejmu tudi še za odlične kino-predstave, ki nam predvajajo za izpopolnitev vsega ogromnega razstavljenega materiala postanek, ves dolgotrajni razvoj in tiskanje modernega dnevnika. Film nam prikazuje vso čudovito komplicirano tehniko modernega tiskarskega obrata in dopolnjuje tako vse pri ogledu razstave pridobljeno znanje. To je nekaj takega, da kaj podobnega Slovenci do danes še nismo videli. Poleg tega prinaša velesejemski kino v paviljonu »K« lepo število zvočnih tednikov tvrdke »Fox« in »Paramount« ter dobrih kulturnih filmov. Predstave so ob delavnikih dnevno ob pol 4 in ob pol 7, ob nedeljah in praznikih poleg tega še ob pol 11 dopoldne. Vstopnina k tem kino-predstavam je enotna din 2.—.

Prosvetni tabor v Hočah

Maribor, 5. sept.

Mladina izpod zelenega Pohorja in Dravskega polja je danes na veličasten način manifestirala za svoje velike vzore. Prosvetni tabor v Hočah ob proslavi 40-letnice prosvetnega društva je na svečan način dokazal strnjenost vrst katoliške mladine. Starodavne Hoče so se odele v praznično obleko. Slavoloki na postaji, pred cerkvijo in drugod so pozdravljali na stotine fantov in deklet, ki so prihajali v Hoče. Najštevilnejši so bili Mariborčani — okrog 150 jih je prišlo z vlakom, med njimi okrog 20 uniformiranih fantov v krojih. V Mariboru so vzbudili veliko pozornost, ko so šli skozi mesto z godbo na čelu na kolodvor. V Hočah je bil na kolodvoru svečan sprejem. Tam se je zbralo ogromno ljudi in se je nato razvil sprevod, na čelu katerega je bila konjenica, za njo pa so bili kolesarji in narodne noše, člani fantovskih odsekov v krojih in v civilnih oblekah, za njimi pa ogromna množica ljudi.

Med klicanjem in vzklikanjem se je sprevod pomikal skozi Hoče, potem pa so se podali vsi udeleženci v cerkev. Pridigo je imel stolni kanonik dr. Mirt. V dovršenem govoru je orisal krizo današnjih dni. Opravil je tudi sv. mašo. Po sv. maši je bilo javno zborovanje. Veliki prostor pred cerkvijo je napolnilo do 1500 ljudi. Zborovanje je vodil Mirko Geratič, ki je pozdravil okr. načelnika dr. Šiško in mariborskega podžupana Franja Žebota. Glavni govornik je bil prof. Bitenc, ki je govoril o narodnih nalogah katoliške mladine. Kaplan Žlicar je govoril o 40-letnici prosvetnega društva v Hočah.

Popoldne se je slavnost nadaljevala s telovadnim nastopom. Okrog 150 fantov in mladcev je nastopilo s prostimi vajami in na orodju. Kljub temu, da se kratek čas vadijo, je bil njihov nastop v vsakem oziru dovršen. Zbudili so s svojim nastopom navdušenje pri množici, ki se je zbrala na telovadišču poleg pokopališča. Pred nastopom je pozdravil mladino in navzočne goste g. Mirko Geratič, za njim pa je diplomirani pravnik Franjo Žebot razvijal misli o katoličanstvu in narodnosti.

Prosvetni tabor v Hočah je bil mogočen izraz katoliške misli in bo ostal vsem v najlepšem spominu.

Nedeljski sport

Plavalne tekme v Rogaški Slatini

Zmaga Ljubljane nad Zagrebom v razmerju 51:36
Dva nova rekorda

Rogaška Slatina, 5. sept.

Kakor vsa leta sta se tudi letos srečali reprezentanci Zagreba in Ljubljane na plavalni tekmi. Tehnični rezultati so bili sledeči:

4x100 metrov prosto, dame: 1. Ljubljana v času 4:36 v postavi Finc, Draguša, Verner, Grošelj; 2. Zagreb 5:01. — Prva Ljubljančanka je prinesla Vernerjevi dva metra prednosti, ki ga je nato ta povečala na 20 metrov. Grošljeva pa je priplavala 30 metrov pred Zagrebčanko na cilj. Točke: 10:6 za Ljubljano.

4x100 metrov prosto, gospodje: 1. Ljubljana (Fritsch, Ziherl, Cerer, Vilfan) 4:19; 2. Zagreb (Štibler, Klein II, Ivkovič, Pelan) 4:40.4. Sigurna zmaga ljubljanske štafete. Ljubljana je izboljšala državni rekord za 7 sekund. Stari čas je znašal 4:26. Razmerje točk: Ljubljana 20, Zagreb 12.

Po tej disciplini so državni reprezentanti v skokih Ziherl, Vidmar in Pribošek izvedli nekaj propagandnih skokov. Nato je bila prijateljska tekma v waterpolu dveh mešanih moštev z rezultatom 4:2 za boljše.

Popoldanski program se je pričel ob 16.

200 metrov prosto, gospodje: 1. Fritsch 2:30; 2. Mihalek 2:31.4 (oba Ljubljana); 3. Klein II 2:35.4; 4. Štibler 2:36.8. — Pri tej točki so Zagrebčani vložili protest zaradi tega, ker je Fritsch prezgodaj startal po krivdi starterja. Žirija je točko razveljavila in sklenila, da se ponovi.

100 metrov prsno, dame: 1. Verner (L) 1:37,4; 2. Finc Saša (L) 1:41.2; 3. Matota (Z) 1:43; 4. Gabrič (Z) 1:19.2. Vernerjeva je takoj prevzela vodstvo in ga obdržala do konca, Finčeva pa je z lahkoto odpravila Matoto. — Točke 28:15 za Ljubljano.

100 metrov hrbtno, gospodje: 1. Pelan (Z) 1:17.8; 2. Vilfan (L) 1:21.6; 3. Drobnič (Z) 1:22.2; 4. Miklavc (L) 1:31. Stanje točk 32:22 za Ljubljano. Vilfan je napravil Zagrebčanom malo veselje in prepustil sigurno prvo mesto. Plaval je zelo ležerno. To je edina točka, v kateri so Zagrebčani odnesli prvo mesto v moških disciplinah.

100 metrov prosto, dame: 1. Dragič (Z) 1:21; 2. Grošelj (L) 1:22.4; 3. Radošević (Z) 1:24.2; 4. Kržan (L) 1:26.8. Stanje točk: Ljubljant 36, Zagreb 29. Kakor pri vseh dosedanjih tekmah, so tudi tukaj Ljubljančanke odpovedale.

200 metrov prosto, gospodje: 1. Cerer (L) 3:0.3.4; 2. Vlaškarin (Z) 3:03.8; 3. Binder (L) 3:13.8; 4. Reiser (Z) 3:17. Stanje točk 43:33 za Ljubljano. Pri tej točki je čudno, da ni plaval Hribar, ki je boljši od Binderja.

200 metrov prosto, gospodje: 1. Mihalek (L) 2:29.4; 2. Fritsch (L) 2:44.2; 3. Klein (Z) 2:47.8; 4. Štibler (Z) 2:49.4. Stanje točk 51:36 za Ljubljano.

Sledil je poskus rušenja rekorda na 400 m prsno po Vernerjevi Editi (Ilirija, Ljubljana). Poskus se je posrečil v času 7:33.4. Novi rekord je boljši od prejšnjega, ki ga je držala Matota iz Zagreba, za 16 sekund.

Waterpolo-tekma se je končala z zmago Ljubljane v razmerju 9:1. Sodil je dobro sodnik g. Boris Prezelj.

Zvečer je dobila Ilirija v stalno last pokal, katerega je dal ravnatelj Zdraviliškega doma.

Motorne dirke v Zagrebu

Zagreb, 5. septembra. Po treh letih se je največji jugoslovanski motoklub I. hrvatski motoklub Zagreb odločil, da zopet priredi veliko motorno dirko na letnem dirkališču v Miramaru. Veliki davki na motorna vozila in na športne prireditve so namreč popolnoma zavrli za nekaj let vso motošport. Kljub temu pa so se letos zdramili motoklubi ter ponovno osvežili zanimanje za ta šport. Za dirkami na Ljubel, Pohorje, ljubljanski grad, Slijeme, ki so bile izključno gorske narave, so se danes zbrali v Zagrebu prvaki ter najboljši vozači, da si pomerijo svoje sile tudi na tem dirkališču. Zanimanje je bilo velikansko. Do 3. ure popoldne se je zbralo na dirkališču blizu 7000 gledalcev. Prijavljenih je bilo 100 tekmovalcev iz vseh kategorij. Med temi je bilo 20 tekmovalcev tudi Slovencev z Ludvikom Staričem, Šiškom Jankom in Dragom Kovačičem na čelu.

Kategorija lahkih dvotaktnih strojev do 100 ccm (9 tekmovalcev): 1. Tomašič Slavko (HMK, Z) 4:13.4, 2. Drnovšek Alojz 4:13.6, 3. Prosenik Avgust 4:15.

Kategorija športnih motorjev do 250 ccm: 1. Uroič Anton (DKW) 2:26.3, 2. Schuldhabe (Puch) 2:38.1 (oba HMK, Z), 3. Blažinovič (Ariel) 2:52,3. Šušteršič od Hermesa je zaostal zaradi defekta na motorju.

Kategorija novincev brez razlike motorjev: 1. Mastnec (Ariel) 3:44.1, 2. Planinšek Slavko (Ariel) 3:46.1, 3. Kavčič Virgilij (Hermes, Ljubljana), Subeam Tourist, 3:59.

Kategorija turnih motorjev do 350 ccm: 1. Marković Milivoj (Motoklub Zagreb) AJS, 2. Skaberne Peter (Hermes, Ljubljana) Puch 250 ccm, 3. Prosenik Avgust (DKW, 125 ccm). Prosenik je pokazal odlično tehniko.

Kategorija športnih motorjev do 500 ccm: Na startu manjka favorit Starič, ki se mu je dopoldne pokvarilo vozilo. Šiška je na startu zamudil kakih 50 metrov. Start ni bil ravno posrečen in je Hermežan Kovačič vložil protest. Uroič je vozil zato brez pravega nasprotnika. Tudi drugo mesto je bilo že odločeno s startom. Za tretje in četrto mesto sta se borila Ljubljančana Šiška in Kovačič. Časi so dobri. 1. Uroič na Special YAB 3:20, 2. Beležič Zvonko (IHMK) na BSA 3:25.2, 3. Šiška Janko (Ilirija, Ljubljana) na BMW 3:36.

Kategorija motorjev s prikolico brez ozira na moč motorjev. Vozilo se je v dveh skupinah, to je z levo in desno prikolico. V drugi skupini je zelo dobro vozil Mariborčan Hobacher. 1. Tkalec Avgust (MZ) na BMW 3:39.2, 2. Duster Vlado na Matchless 4:01.3, 3. Hobacher Walter (Motoklub, Maribor) na NSU 4:20.

Kategorija športnih motorjev do 350 ccm: 1. Schildhaben Anton na KDW 3:50.2, 2. Gabron Ladko (Hermes, Ljubljana) na Standard 4:12.1, 3. Šušteršič Ivan (Hermes) na NSU 4:13.1. Oba Slovenca sta prodrla naprej šele v zadnjih treh rundah.

Kategorija turnih motorjev do 1200 ccm: 1. Šoštarko (IHMK) na Ariel Turist, 2. Kavčič Virgilij (Hermes, Ljubljana) na Sunbeam, 3. Likar Edvard (IHMK) na Ariel, 4. Zajec Jože (Hermes, Ljubljana) na Sunbeam.

Kategorija old boys: 1. Lojnarič Zvonko 4:04, 2. Hraščan Anton 4:04.1, 3. Sotler Rupert 4:22.2.

Kategorija športnih motorjev do 1000 ccm: 1. Uroič Anton (YAB) 3:09.1 (najboljši čas dneva), 2. Benežič Zvonko (BSA) 3:22, 3. Kovačič Drago (Hermes) Norton 3:40.2. Starič in Šiška sta morala oba odstopiti zaradi nezgod na progi. Proga je bila dolga 750 metrov ter so tekmovalci morali prevoziti progo šestkrat.

Podzveza je začela z bojem

SK Ljubljana je to nedeljo počivala po dveh nerodnih porazih v Belgradu. Vse je kazalo, da to nedeljo v Ljubljani ne bo kakšnih nogometnih spopadov. Pred kratkim pa so bili objavljeni termini podzveznega prvenstva. In danes smo pričeli boj na zeleni trati. To pot so se vitezi udarili kar na treh pokošenih poljih: na idilični viški planjavi, na vročih šišenskih tleh in na starem torišču SK Ljubljane, za artiljerijsko vojašnico. Drugi razred pa je pričel nekoliko vstran, tam doli na zelenem Rakovniku.

Na Viču sta se borila za žogo Reka in Slovan, v Šiški sta se razhudila Hermes in najmlajši, »miljenček« v podzvezi, ljubljansko »Jedinstvo«, SK Mars. Na Rakovniku pa sta se udarila pretendenta za višje stvari, SK Korotan in SK Slavija. Vsi ti spopadi so bili po značaju tipično prvenstveni, kar že skoraj pomenja tudi, da je bil nogomet kvalitativno precej nizko v živosrebrnem tulcu. Pa je tudi v resnici bil.

SK Reka : SK Slovan 2:1

Le nerada se menjavajo stara pravila. Napovedovali so — stalni obiskovalci domačih tekem — da bo Slovan na Viču pogorel, ker je bila to doslej dobršna tradicija. Slovan je na Viču izgubljal, za laboratorijem dr. Kneippa tam doli v dičnih Mostah pa je dobival. Zob za zob, milo za drago. Ti proroki so tudi danes obdržali svoj prav.

Današnja viška prireditev je pokazala dokaj skromen nogomet. Začetek je bil precej nervozen, pozneje pa se je igra razživela. Rečani so podali še dokaj povezane akcije, Slovan pa je, po starih šegah in navadah predvedel igro, ki je bila lepo opremljena z prodori. Rečani so po daljšem času postavili na noge telesno krepko enajstorico, ki v spopadih ne pozna šale. Slovanskemu moštvu pa se kaj močno pozna, da je precej pisano sestavljeno. Kondiciji obeh moštev bi bilo kaj močno oporekati. Ne prvi ne drugi po vsem videzu niso bogve koliko trenirali.

Druga dva junaka zelenih poljan sta se ogledala na igrišču SK Ljubljane, tam zadaj za hramom kanonirjev.

SK Kranj : Svoboda 1:1

Gostje z gorenjske strani so bili že zadnjič v gosteh. Povabil jih je »miljenček«, ki jih je tudi ugnal v koziji rog. Danes jih je spet privedel urni hlapon v Ljubljano. Kmalu po začetnih potezah so redki kibici lahko ugotovili, da bodo morali biti priče slabotnemu nogometnemu »igrokazu«. Ta nogomet je še precej daleč vstran od »footballa«. Pri vsem divjem trudu in obilnem znoju se ne prvim, ne drugim ni posrečilo ustvariti količkaj zadovoljive, neprekinjene akcije. Igra je bila vse preveč le gola borba za točke. Obe moštvi sta pokazali vsaj nekaj vedrejšega, precej dobri halfliniji in dokaj uspešno obrambo. Njihova napada pa sta popolnoma poglavje zase. Napravila sta si dober tucat smrtnosigurnih šans, pa tudi vse pihnila v nirvano. En gol je padel iz enajsterca, drugega pa je spremenil v točko prosti strel. Dobiček je bil preščipnjen na dva dela. Brez dvoma so bili z izidom bolj zadovoljni Kranjčani, saj se bodo ogledali s Svobodo še na hladni gorenjski trati. Tam pa ni izključeno, da bodo Svobodi nekajkrat zrahljali mrežo.

Brez dvoma je bilo najzanimivejše srečanje med hermežansko gardo, sedanjo elito ljubljanskega prvega razreda, in med presno pečenimi »abecedarji«, poljanskimi Marsovci. Toda tudi ta zanimiva stvar ni mogla pratersko razpoloženih Ljubljančanov izvleči iz simpatičnih verand pri Cekinovem gradu. Velesejem je samo dvakrat na leto. Pomišljaji! — — —

ŽSK Hermes : SK Mars 3:1

Dolgo časa se je po ljubljanskih kibičevskih vrstah šušljalo, da Hermes zadnje čase neznansko trenira. Na terenu pa tega moštva že precej dolgo nismo videli. Zato je radovednеže, ki jih Javornik in »Union« nista mogla zapeljati, neugnana noga ponesla danes popoldne v Šiško. Oba tabora sta bila dokaj ambiciozna, oba sta si iz prvega srečanja obetala poln dobiček. Tehtnica pa se je — kakor je bilo pričakovati, odločila za starejše borce. Obe točki je pospravil Hermes, ki za zdaj v naši skupini vodi. Začetek je dovolj dober, treba pa bo igrati ves čas z enako voljo, česar smo vsa zadnja leta pri Hermežanih žal pogrešali.

Že kar v prvih minutah je Mars nekajkrat prav krepko navalil. Trio je hitro vdiral pred hermežanska vrata. Hermesova obramba je morala takoj v začetku opraviti levje delo v tekmi. Mars je silil kakor roj sršenov po levem krilu, ki je s sijajnimi centri po spretnih pobegih ustvarjalo sila kočljive situacije. Hermes se dokaj časa ni mogel urediti. Trio je zopet nekaj mečkal in v šestnajstercu skoraj do potrebe po aspirinu kombiniral — kar so seveda odločni poljanski beki in halfi zelo hitro in preprosto razdirali. V 16. minuti je po surovem udarcu moralo levo krilo Marsa odriniti z igrišča med opazovalce. S tem je bilo Marsu iz rok izvito najnevarnejše orožje. V 22. minuti je stekel vratar Pavlica brez potrebe iz gola in Ferjan je porinil žogo mimo njegovih rok v mrežo. Hermes je začel plave stiskati z železnimi kleščami. Mars je le sporadično še napadal. V 31. minuti je spet udaril Ferjan neubranljivo — 2:0. Nekaj zrelih šans je hiperkombinatorni šišenski trio napotil rakom žvižgat. Šele v 43. minuti je Derenda ušel halfu in od strani krasno udaril v levi gornji kot — 3:0. Po polčasu je igra ostala zanimiva le še slabih deset minut. Potem pa se je vsedlo; Mars se je trmasto branil, Hermes pa se je izživljal v nogometni šoli in šaril po sredi polja. Malo življenja je spet prinesel enajsterec, ki ga je Mars zapisal za 3:1. Nekaj napadov so si Poljanci po tem golu sicer še privoščili, pa niso mogli nič opraviti. Hermesu se ni ljubilo, gledalcem pa tudi ne. Ko je sonce zašlo za polhograjsko Grmado, je nastopil zaželeni konec. Temu povprečnemu, toda živemu (vzgleden, tu pa tam že kar preveč oster start!) nogometu je prav dobro sodil g. Vrhovnik, ki je zelo umestno posegel po radikalnem sredstvu in presurovega igralca izključil. Mars — kljub porazu — obeta še naježene lase vsem svojim rivalom v podzveznem razredu.

Drugi razred:
SK Korotan : Slavija 4:1

Na Rakovniku je tekla živa, skoraj surova igra. Korotan je zmagal zasluženo. Gledalcev — kakor drugod — malo. Sodil je zelo strogo in prav dobro g. Kušar. Nogomet je fair-sport, ne suvanje!

V ponedeljek ob pol 5 vidimo ligaše

SK Ljubljana je hotela spraviti za dvodnevno gostovanje v Ljubljani Haška ali pa Concordijo. Oba sta odklonila? Čudni so ti Zagrebčani! Zato je vodstvo kluba odredilo trening tekmo, kjer se pomerijo domače sile.. V nedeljo bo huda! Sarajevska Slavija nas obišče. Vodstvo vabi občinstvo. Trening tekma je brez vstopnine!

Balkanske igre v Bukarešti

Bukarešta, 5. sept. Nj. Vel. kralj Karol s prestolonaslednikom Mihajlom in številni člani vlade so prišli kljub dežju na svečano otvoritev prvega dne VIII. balkanskih iger. Na velikem stadionu ONEF je bilo 10.000 gledalcev. Navzočen je bil tudi jugoslovanski poslanik z vsem osebjem. Prvi dan balkanskih iger je prinesel naslednje uspehe: Romunija 30 točk, Grčija 23, Jugoslavija 18, Turčija 3, Bolgarija 1. Čeprav je Jugoslavija na 3. mestu, so naši dosegli izredno lepe uspehe in so postavili tudi nove balkanske rekorde.

V teku na 800 metrov se je posrečilo Slovencu **Goršeku** premagati večkratnega prvaka Grčije Georgakopulosa v času novega balkanskega in jugoslovanskega rekorda 1:57.4; 2. Georgakopulos v času 1:58.3.

Met kopja. 1. Papagergiu (Grk) 58.25 metrov; 2. Romun Ramanu 56.29; 3. Romun Hötzl 54.69; 4. Markušič (Jug.) 54.29. Jugoslovan Miloš ni prišel v finale.

Tek na 100 metrov. 1. Romun Gipescu 10.9; 2. List 10.9; 3. Bauer (J) 11.1, 4. Katalinič (J) 11.2.

Skok v daljavo. 1. Grk Lambrakis 705 cm; 2. Romun Stoicescu 685; 3. Grk Elekterianis 675; 4. Romun Caklani; 5. Jugoslovan Mišič 653 cm.

Največji uspeh Jugoslavije je bila vsekakor zmaga pri štafeti 4 krat 400 metrov, ker je Zagrebčanom ostal zelo dobro v spominu dvoboj Grčije in Jugoslavije leta 1934. Jugoslovani so zmagali v času 3:27, kar je nov balkanski in jugoslovanski rekord. 2. Grčija 3:30.4; 3. Romunija 3:32; 4. Turčija; 5. Bolgarija. Borba je bila zelo napeta. Vsi štirje Jugoslovani Despot, Banjščak, Gaberšček in Pleteršek so se dobro izkazali, taktično pa se je izkazal posebno izkušeni Banjščak, ki je pustil Grke in Romune, da se na progi borijo in izčrpajo ter jih je potem v finishu dosegel in dobil veliko prednost, ki je najboljši Grki niso mogli več izenačiti.

Mariborski nogomet

SK Železničar : SK Rapid 4:1 (2:1)

Predtekma rezervi SK Rapid : SK Železničar 3:2 (2:0).

Dopoldne je bila na stadionu SK Železničarja prijateljska tekma med SK Slavijo (Pobrežje) in SK Jugoslavijo iz Celja. Zmagala je Slavija 5:2 (3:1). Sodil je dobro g. Jančič.

Celjski šport

SK Celje : SK Olimp 4:3 (3:3)

14. kongres Zveze lekarniških sodelavcev

V nedeljo dopoldan so se zbrali na kongres svojega združenja lekarniški sodelavci v unionski beli dvorani v Ljubljani. Kongres se je začel, kakor je bilo v programu določeno, ob 9, ko ga je otvoril in vsem prisotnim izrekel pozdrave predsednik zveze mr. N. Kekič. Z navdušenjem so prisotni odobrili udanostno brzojavko Nj. Vel. kralju Petru II., nadalje knezu-namestniku Pavlu ter ministru za soc. politiko in narodno zdravje g. **Dragiši Cvetkoviču.**

V imenu ministra Cvetkovića ter bana dr. Natlačena je pozdravil kongres g. **dr. Avramović**, ljubljanskega župana dr. Adlešiča je zastopal mestni fizik **dr. Rus**, Okrožni urad gosp. **Danilo Bučar**, Pokojninski zavod ravnatelj **dr. Vrančič**. Nadalje so bili prisotni tudi predstavniki Trgovskega bolniškega zavarovanja in Podpornega društva, ter zastopniki Delavskih zbornic iz Ljubljane, Zagreba in Belgrada.

Najprej so dali svoja poročila posamezni odborniki, in sicer je predvsem spregovoril tajnik zveze g. **Depeder** ter očrtal sliko celotnega delovanja zveze oziroma odbora, obrazložil vsa perečа vprašanja tako v strokovnem kakor v socialnem pogledu, pred katera je postavil združenje razvoj in položaj stanu. Njegovemu obširnemu in izčrpnemu referatu je sledilo blagajniško poročilo. Najdaljši čas zasedanja pa so izpolnila predavanja. Mr. N. **Kekič** je predaval o položaju v lekarniški stroki, **dr. N. Smodlaka** je obrazložil in nakazal poti stanovske politike, **dr. F. Sotič** je obdelal vprašanje enakosti lekarnarjev sodelavcev, o vlogi kemije hranil v dijetetski prehrani pa je spregovoril **dr. I. Raždić**.

Kongres je sprejel tudi posebno resolucijo, ki obsega osem točk ter se nanaša na strokovno in stanovsko stran lekarniških sodelavcev, ter zahteva revizijo zakona o lekarnah, zahteva nadalje, da se da vsa podpora razvoju in krepitvi zadružništva, zahteva podpiranje socialnih ustanov, zaščito strokovnega dela lekarniškega stanu, samostojno fakulteto, ureditev delavnih in mezdnih odnosov med lastniki lekarn in sodelavci, kliče nadalje na delo za izpopolnitev socialnega zavarovanja itd.

Svoje poročilo je dal tudi nadzorni odbor ter predlagal absolutorij. Sledile so volitve in z malimi spremembami je ostal ves prejšnji odbor z g. Kekičem kot predsednikom. Kongres je pozno popoldne uspešno zaključil svoje delo.

Požar pod Šmarno goro

Ljubljana, 5. septembra.

Danes okoli ene ponoči je nastal v Vikrčah pod Šmarno goro velik požar. Goreti je pričelo gospodarsko poslopje posestnika Aljaža, brata pokojnega župnika in skladatelja. Domačim se je še posrečilo rešiti iz poslopja živino, pač pa je do tal pogorelo poslopje, mnogo krme ter raznih kmetskih priprav. V nevarnosti je bila tudi Aljaževa hiša ter vsa vas. Požar so naglo omejili gasilci, ki so z brizgalnami prihiteli iz bližnjih vasi. Škoda, ki jo posestnik trpi, je zelo velika.

Likvidacija celjskega okrožnega odbora obrtnih združenj

V nedeljo, dne 5. septembra t. l., je bila izredna skupščina Okrožnega odbora obrtniških združenj v Celju v Obrtnem domu. Od 40 združenj, ki so včlanjena v celjskem okrožnem odboru, je poslalo na ta zbor svoje delegate 34 združenj, glasovalno pravico je imelo 46 delegatov. Izredno skupščino je vodil g. Holobar Stojan, predsednik OOOZ.

Še pred glasovanjem o razidu okrožnega odbora sta se na zborovanju jasno pokazala dva tabora, eden za ukinitev okrožnega odbora, drugi pa za nadaljnji obstoj. Oba tabora sta bila enako močna, zato se je pričakovala ostra borba pri samem glasovanju.

Nato se je glasovalo. Za likvidacijo okrožnega odbora v Celju je glasovalo 22 delegatov, za nadaljnji obstoj pa 20 delegatov

Rim, 5. sept. Roma : Hajduk 4:3. Splitski Hajduk je nastopil v Rimu ojačen z Zagrebčanom Kacijanom in Medaričem ter je zelo častno zastopal naš nogomet.

GDRADJANSKI : VOJVODINA 2:0.

FOTOAMATER

Od negativa do pozitiva

Izenačevalno razvijanje

Vsako fotografsko snemanje je problem svetlostnega obsega snemanega objekta in svetlostnega obsega in gradacije negativnega in pozitivnega tvoriva. Rešitev tega problema je lahko samo kompromisna, ker je mogoče prenesti s snemanjem le prav majhen del svetlostnega obsega objekta na negativno tvorivo in še neprimerno manjši del s kopiranjem na pozitivno tvorivo. Svetlostni obseg se skrči torej dvakrat in ostanek je le skromna analogija slike, ki jo je videlo pri snemanju oko. Če imamo opraviti s tem problemom že pri harmonični razsvetljavi objektov, so težkoče še neprimerno večje pri velikih svetlobnih kontrastih, s kakršnimi imamo opravka pri protisvetlobnih posnetkih, pri snemanju notranjščin, pri nočnih posnetkih itd. Kakor pri vplivanju na zrnatost negativov, tako je tudi pri izenačevanju svetlobnih kontrastov potrebno, da vplivamo na končni značaj slike pri snemanju in pri razvijanju: osvetlitev mora biti odmerjena bogato, da morejo tudi najgloblje sence s svojo šibko svetlobo ustvariti v svetločutnem tvorivu dovolj krepko latentno sliko, razvijanje pa mora biti izenačevalno, da dosežemo takšno tonsko postopnost negativa, ki jo je lahko v čim večjem obsegu prenesti s kopiranjem na papir.

Pri snemanju je poleg preosvetlitve potrebno izpolniti še nekaj pogojev. Predvsem je važna izbira najprimernejšega negativnega tvoriva, ki mora imeti čim večji osvetlitveni obseg pri čim položnejši gradacijski krivulji. Tvorivo s prestrmo gradacijo, kakor jo ima malo občutljivo tvorivo, ni uporabno za takšna snemanja. Najprimernejši so visoko občutljivi moderni filmi z dvojno emulzijo, ki prenesejo radi velikega osvetlitvenega obsega tudi zelo močne preosvetlitve. Nič manj važna ni brezobstretnost negativnega tvoriva, kvaliteta in svetlobnost optike, uporaba protisvetlobnega senčnika in umetna razsvetlitev senčnih delov snemanega objekta z reflektorji, bliskovnim ali kakršnimkoli močnim umetnim svetilom, kjer in kadar je to mogoče.

Z izenačevalnim razvijanjem skušamo doseči čim večjo harmonijo v tonski lestvici negativa: risba v sencah mora biti toliko krita, da jo lahko kopiramo, ne da bi počrnele svetlobe do neprosojnosti. Uporabni so le posebni izenačevalni razvijalci šibke aktivnosti z majhno množino alkalija in brez dodatka kalijevega bromida. Izenačevalni razvijalci so izraziti površinski razvijalci. Ker učinkujejo pri daljšem času trajajočem razvijanju tudi v globino in razvijajo pri tem tudi kontraste, mora biti razvijalni čas odmerjen točno samo na površinsko razvijanje ter je razvijalni proces prekiniti, čim prične razvijalec delovati tudi v globino. Usedlina srebra v izenačevalcih razvitih negativov je večinoma rjavkasta ali celo popolnoma rjava, krije pa občutno močneje kakor usedlina črnega srebra. Medel značaj takšnih negativov je zato samo navidezen in prevelika prosojnost samo dozdevna. Razvijanje je daljše od razvijanja v rapidnih razvijalcih in nevarnost zamrenjenja s tem večja. Zato je najpriporočljivejše časovno razvijanje v tankih ali dozah.

Izenačevalnih razvijalcev je veliko. Med najboljše spada Windischev pirokatehinov razvijalec, ki smo ga v naši rubriki že večkrat omenili in navedli tudi predpise za razvijanje v skodeli in dozi, izenačevalno pa delujejo tudi vsi razvijalci za drobno zrno.

Razgovori

F. K. v Lj. — a) Glede distančne skale je težko svetovati kaj pametnega, ne da bi aparat videli. Če niste pri demontaži zaklopa in optike napravili sile objektivnici ali drugim važnim delom aparata, potem ste najbrž ali napačno pritrdili objektivski obod, ali pa niste optike pravilno montirali. Če ne bo šlo po ponovnem pregledu v tem pravcu, bo najboljše, da izročite kamero v popravilo v delavnico za fino mehaniko, da aparata še bolj ne pokvarite.

b) Tovarniškim dostavnim lečam so po učinku enakovredni **pozitivni in negativni meniski**, ki jih prodajajo optiki kot očalna stekla. Pozitivni menski so konveksno-konkavne zbiralne leče, negativni pa so konkavno,konveksne razprševalne leče. Korigirani niso niti pozitivni, niti negativni meniski ter imajo vse napake navadnih zbiralnih leč. Goriščnice takšnih očalnih stekel so normirane z dioptrijami (1 dioptrija = 100 cm goriščnici). Goriščnico novega optičnega sistema, ki bo nastal z vključeno dostavno lečo, si torej lahko izračunate. N. pr. v optični sistem kamere z goriščnico 20 cm nameravate vključiti zbiralno lečo, ki ima 2 dioptriji. Objektiv sam ima 100 : 20 = 5 dioptrij, novi sistem pa 5 dioptrij objektiva plus 2 dioptriji dostavne leče je 7 dioptrij. Ker je 1 dioptrija = 100 cm, je dolžina nove goriščnice 100 : 7 = okroglo 14 cm. Ali: pred objektiv z goriščnico 10 cm nameravate namestiti razprševalno lečo, ki ima 2 dioptriji. Objektiv ima 100 : 10 = 10 dioptrij, kombinirani objektiv pa 10 dioptrij objektiva manj 2 dioptriji dostavne leče je 8 dioptrij ali goriščnica 12.5 cm.

c) Bomo ustregli in priobčili morda že sporedno s sedanjimi članki, če bo dopuščal prostor. Nekaj nasvetov imate že v današnjem članku.

Koroška slovenska akademska mladina med svojim ljudstvom

Zadnje dni avgusta se je zbrala v Šmihelu pri Pliberku vsa slovenska koroška akademska mladina, da bi se tako sredi svojega ljudstva lahko seznanila z njegovimi tegobami in bolečinami, razmišljala o svojih dolžnostih in nalogah, ki jo čakajo v bodočnosti, pa tudi o nalogah, ki jih že sedaj narod terja od nje.

Pred 18 leti je na istem mestu zborovala tedanja koroška akademska mladina, nad 80 mladih inteligentov je takrat delalo načrte, kako pomagati koroškemu ljudstvu do narodne samozavesti in svobode. Toda tem akademikom ni bilo usojeno, da bi razvili svoje sile na Koroškem. Morali so zapustiti svojo rodno zemljo in svoje ljudstvo, ki je tako stalo skoro brez vodstva in bilo izročeno na milost in nemilost zmagovalcu. Dolgo je trajalo, preden si je to ljudstvo od silnega udarca vsaj za silo opomoglo. Redki inteligenti so se trudili z vsemi silami, da bi rešili, kar se v takih razmerah rešiti da. Toda potrebe manjšinskega naroda so velike in zahtevajo nešteto požrtvovalnih delavnih rok. Slovenska manjšina pa je z enim mahom izgubila ves svoj inteligenčni naraščaj in hkrati tudi celo vrsto starih, izkušenih borcev. Takega udarca bi celo narodno dokončno prebujen narod ne mogel brez škode prenesti, tem bolj živo pa je bilo zadeto koroško ljudstvo, ki v svoji narodni samozavesti še ni bilo dovolj utrjeno.

Kdor je mogel prisostvovati slovenskim dijaškim dnevom v Šmihelu, **ta je moral znova zaverovati, da slovenska stvar na Koroškem nikakor ni izgubljena. Obratno: v njem se je morala vzbuditi nova vera v bodočnost.** Štirideset mladih ljudi, akademikov, štirideset bodočih borcev za pravice zatiranega ljudstva, je družila ena sama misel in volja: nuditi vse svoje moči svojemu narodu, da bi postal deležen lepše in pravičnejše bodočnosti, kako je krivična sedanjost. **Iz razvalin vstaja nov rod, borben, plemenit in vnet za pravico. To je sila, ki je zrasla na koroški zemlji, to je naravni odpor samoohrane, ki se je porodil iz koroškega ljudstva in proti tej naravni sili bo tudi nemško nasilje brezuspešno.**

Dva dneva sta bila posvečena razmišljanju o potrebah naroda, o nevarnostih, ki grozijo slovenskemu rodu na Koroškem in o upravičenosti borbe za narodne pravice. V prvem predavanju je predavatelj s precizno doslednostjo razpravljal o »Manjšinskem vprašanju v luči krščanske filozofije«. Po nazorih krščanske filozofije človek **ni samo upravičen,** da goji svojo narodnost in jo brani, ampak je to tudi **dolžan,** ker more v tem okvirju kar najbolje izpolniti svojo občečloveško nalogo, poverjeno mu od Boga. Naslednji predavatelj je s pesniško občutenostjo govoril o papeški okrožnici »Divini redemptoris« in se v tej zvezi dotaknil krščanskega družabnega pojmovanja in socialnih gibanj sodobnosti. Temu, pretežno teoretičnemu razmišljanju je sledilo nekaj pogledov v koroško preteklost in sedanjost.

Star borec za slovensko stvar na Koroškem je v prijetnem kramljanju nanizal nekaj zanimivih dogodkov iz dobe, ki je sedanja akademska mladina ni več doživljala. Marsikatero koristno drobtinico je bilo mogoče pobrati iz tega kramljanja. Sledil je lep, izčrpen pregled zgodovine manjšine od glasovanja do nastopa novih državnopravnih razmer na stanovski podlagi, ki je pokazal, da slovenska manjšina na Koroškem ni bila deležna tiste mednarodne zaščite, ki ji je bila po usodnem izidu glasovanja tako slovesno zagotovljena. Naslednje razmišljanje je bilo posvečeno življenju in delu **Andreja Einspielerja, »očeta koroških Slovencev«, ki se je vse življenje boril za pravice svojega naroda in na smrtni postelji resignirano priznal, da je bila njegova vera v pravičnost »nemškega brata v deželi« le prečesto trpko razočarana.**

Najbolj aktualna pa so bila razmišljanja o delu in položaju drugih manjšin. V tem pogledu je gotovo nemška manjšina v Jugoslaviji zavidanja vredna. Če se primerja njen položaj s slovensko manjšino na Koroškem, se pokažejo razlike, ki se zdijo v resnici nemogoče. Predvsem banatski in vojvodinski Nemci so deležni svoboščin, ki jih marsikje niti državni narod nima. Naravnost vzorno pa je organizirano zanimanje celokupnega nemškega naroda za njegove manjšine. V tem svojem zanimanju ne pozna nobenih političnih nasprotij, ne zahteva od svojih manjšin nobene totalitarne politične orientacije, temveč edinole eno: da ostanejo pripadniki njegovih manjšin zvesti nemštvu. **Potrebe celokupnega naroda** so pri nemškem gledanju na manjšine **neprimerno bolj merodajne, kakor pa strankarskopolitični interesi posameznih njegovih delov. V tem pogledu se bomo morali Slovenci pač še veliko korigirati.**

Končno je sledilo tehtno razmotrivanje o delu slovenske »Prosvetne zveze« kot centralne kulturne organizacije koroških Slovencev in o možnostih, ki naj bi vodile akademsko mladino v konkretno in trajno povezanost z narodom. Podreditev osebnih gledanj potrebam skupnosti je pokazala, da se slovenska akademska mladina zaveda svoje odgovornosti do naroda in da mu hoče nesebično služiti.

Za časa bivanja v Šmihelu se je slovenska akademska mladina tudi poklonila spominu svojih treh prerano umrlih tovarišev dr. Matka Hafnerja, Vinka Krajgerja in Franca Čebula. Vsi trije so zapustili svoje ljudstvo, še preden so mogli v polni meri razviti svoje sile v njegov dobrobit.

Poslovilni večer pa je bil posvečen zdravemu razvedrilu in domačinom iz bližnje okolice. Velika dvorana Prosvetnega društva je bila nabito polna. V pesniško zasnovanem nagovoru je v imenu akademske mladine govornik pozdravil navzoče občinstvo, nakar je sledila koroška himna »Nmav čez jizaro« in pretresljiva zborna recitacija, ki so jo vzorno izvajali vsi prisotni akademiki. Domače pevsko društvo je prispevalo nekaj iskreno občutenih pesmi in v odmorih so zaigrali domači tamburaši. Akademiki so poskrbeli tudi za veselo razpoloženje, kar je dalo večeru prav posebno živahen značaj.

Slovenska koroška akademska mladina se je dostojno predstavila svojemu ljudstvu in s tem utrdila v njem vero, da ni v svoji nesreči osamljeno, temveč da čuva nad njim mladi rod, ki je pripravljen žrtvovati svoje moči za pravico in voditi ponižane in razžaljene lepši bodočnosti nasproti.

LJUBLJANSKI VELESEJEM

VARIETE predstave: popoldne ob 5 uri v drevoredu.
Ni vstopnine!
Zvečer ob pol 9. uri v paviljonu K

Primorske vesti

Velik primanjkljaj na občinskem uradu

Na občinskem uradu na Premu je bila osem let nameščena kot občinska uradnica Milka Trojer, doma iz Trhovega. Preden je prišla na Prem, je službovala v Jablanci in je bila že tam na glasu kot nemoralno dekle, ki niti ni skrbela za to, da bi bilo delo v občinskem uradu v redu. S protekcijo na prefekturi se ji je posrečilo dobiti mesto občinske uradnice na Premu. Tudi tukaj se je kmalu znašla. S sladko besedo in pretirano prijaznostjo si je skušala pridobiti zaupanje ljudi, kar se ji je deloma tudi posrečilo. Vendar so imeli zlasti zadnje čase ljudje večkrat priliko ugotoviti, da ji ne smejo ničesar verjeti. Ponovno so ostali samo z obljubami, mnogokrat pa tudi brez plačanega denarja in brez dokumentov ali karkoli bi imeli dobiti. Nedavno je odpovedala službo in odšla na Reko, kjer bi se imela poročiti z nekim reškim odvetnikom. Na njeno mesto v občinskem uradu je prišel uradnik, Slovenec, doma iz Knežaka, ki je kmalu ugotovil nerednosti in končno tudi razne primanjkljaje, ki znašajo skupno nad 12.000 lir. Primanjkljaj bo deloma menda sama plačala, deloma pa njen ženin, ki mu pa seveda ta zadeva prav nič ne ugaja. Kakor nam je na eni strani žal, da moramo poročati tako neljube zadeve o našem človeku, moramo z druge strani pribiti potrebo, da se taka dejanja pošteno kaznujejo. Trojerjeva se je obnašala na občinskem uradu kot absolutna gospodarica. Za vsako uslugo, ki jo je naredila, si je znala preskrbeti dobro plačilo. Ko so ljudje pozimi klali, je pod pretvezo, da mora meso pregledati občinski zdravnik in kaj še vse, sprejemala tudi od revežev večje količine prašičjega mesa. Bržkone se bodo sedaj začeli oglašati tudi posamezniki in zahtevali razna pojasnila in povračila. Pred leti je imela tudi potni list za Jugoslavijo in je večkrat zahajala v Ljubljano in Zagreb, a nihče ni vedel po kaj. Občani na Premu so se globoko oddahnili, ko so zvedeli, da je odšla. (Agis).

Dogodek v Miljah

Po Trstu in Istri se je veliko govorilo o uboju in sledeči rabuki v Miljah. Časopisje je dosledno molčalo. Od zanesljive strani smo dobili sledeče poročilo: Pred nedavnim časom se je po več letih bivanja v Franciji vrnil v Milje domačin, ki ni skrival svojega odklonilnega stališča proti fašizmu in njegovim metodam. V nedeljo, 8. avgusta, se je na mestnem trgu zapletel v prepir z dvema fašistoma ter se ostro izražal proti fašizmu. Eden od obeh, po rodu iz Zadra, je izvlekel revolver ter ubil nasprotnika. Fašista sta ga pustila ležati v krvi na cesti in odšla v kavarno v zavesti, da sta izvršila dovoljeno nacionalno dejanje. Naravno je, da se je takoj ljudstvo začelo zbirati in obravnavati dogodek. Ljudski srd je najhuje dražilo to, da sta oba fašista svobodno odšla z lica mesta in da se orožništvo ni moglo odločiti, da ju zapre. Orožnikov je bilo le malo v mestu, ker so bili zaradi plesnih prireditev zaposleni po okoliških vaseh. Množica se je zbrala pred orožniško postajo in dajala duška svojemu srdu v hudih besednih izpadih. Do dejanskega napada na hišo ni prišlo. Orožniki so, skriti za oknicami, fotografirali množico in telefoniral v Trst po pomoč. Pridrvelo je par kamjonov ojačenja in množica se je razkropila. Velike so bile priprave za pogreb ubitega delavca. Da prepreči demonstracije, je ukazala oblast ga skrivaj pokopati. Pokopališče je bilo zastraženo. Ubijalca so zaprli.

*

Poročili so se v Trstu: G. Miroslav Furlan z gdč. Petrico Cerkveničevo, g. France Kosovel z gdč. Miro Lahovo in g. Rudolf Škerlj z gdč. Poldo Tomažičevo. Novoporočencem želimo veliko sreče in božjega blagoslova!

Po štirih mesecih zvedeli za smrtno nesrečo. Anton Ribarič iz Vodic v Istri je maja meseca odšel k svojemu bratu v Pulj, kjer ima ta trgovino. Od tega brata je odšel, da obišče svojega drugega brata v Juršičih. Na cesti med Vodnjanom in Juršiči pa ga je do smrti povozil vojaški avtomobil. Avtomobil je mrtvega Ribariča prepeljal nazaj v Vodnjan, kjer so ga pokopali. O nesreči niso nikogar obvestili. Žena je ves čas mislila, da je njen mož pri bratu v Pulju, brat je pa mislil, da je doma. Po dobrih treh mesecih je žena pisala svojemu svaku v Pulj, naj reče možu, da se vrne domov. Sedaj so ga začeli iskati. Žena je šla v Pulj, od tam sta se z bratom napotila k tretjemu bratu, ki pa o vsem tem ni ničesar vedel. Vsi trije so šli nato v Vodnjan h karabinerjem, kjer so šele zvedeli, da se je mož smrno ponesrečil in da je bil že davno pokopan.

KINO predstave: ob delavnikih ob pol 16 in pol 19 uri. Ob nedeljah in praznikih ob pol 11., pol 16. in pol 19. uri

Umrla je v Škednju pri Trstu gospa Josipina Godina, vdova po Bernardu Godini, soustanovitelju »Gospodarskega društva« v Škednju, in mati Marije Trobec-Godina, vrtnarice bivšega Ciril-Metodovega otroškega vrtca v Škednju pri Trstu.

Krušne moke zmanjkuje. V Ilirski Bistrici že nekaj časa primanjkuje krušne moke. Merodajni krogi so se obrnili na prefekturo s prošnjo, da bi ukrenila vse potrebno, da spet dobijo v redu moko. Trgovci so dobili ukaz, da smejo prodati samo po pet kilogramov moke na družino. Tudi peki ne morejo postreči svojih odjemalcev, ker nimajo dovolj moke.

Idrijska rojakinja utonila. Pri Zenici je v reki Bosni utonila 19 letna Štefka Kenda, rojena v Idriji. V Zenico se je priselila s svojim očetom že l. 1931.

Belgrajski nadškof dr. Ujčič se je te dni mudil v Trstu, odkoder je odpotoval na Sušak. V Trstu je prenočeval v škofijski palači.

Oproščen trgovec. Trgovec Uber je bil obsojen na šest mesecev ječe zaradi konkurza. Ker pa je Uber poplačal vse svoje dolgove, bi mu morala kazen odpasti. Prizivno sodišče v Trstu je pa potrdilo sodbo prvega sodišča. Uber se je pritožil na kasacijsko sodišče v Rimu, ki je razveljavilo obsodbo.

Urad za posredovanje dela bodo v kratkem ustanovili na Premu. Doslej je premska občina spadala pod posredovalni urad v Ilirski Bistrici.

Požar. V Saležu pri Zgoniku je vdovi Amaliji Škrk zgorela hiša. Škoda je precejšnja.

TEL. 22-21 **UNION**
Film iz življenja petrolejskih podjetnikov
Nemogoča žena
V gl. vlogah Gustav Frohlich, Dorothea Wieck

TEL. 27-30 **SLOGA**
Eden izmed zadnjih filmov velike pokojne filmske igralke JEAN HARLOW
Spijonka Suzi
Film v nemškem jeziku.
Sodelujejo: Franchot Tone, Gari Grant, Benita Hume.
Pri vseh predstavah nastopa čudežni fenomen Madame Elisabeth.

TEL. 21-24 **MATICA**
Premiera!
GUSTAV FROHLICH in LIDA BAAROVA v družabnem veselilmu polnem dramatskih zapletljajev.
Ure izkušnjave
Sodelujejo: Harald Paulsen, Theodor Loos in drugi.

Predstave danes ob 16., 19.15 in 21.15

Trgovina z italijanskimi kolonijami. Uvoz v Italijo iz njenih kolonij je v prvi polovici letošnjega leta narastel na 135 milijonov lir (leta 1936 v istem času le 72 milijonov lir). Iz Italije so v njene kolonije v prvih šestih mesecih letos uvozili za 1474 milijonov lir (lani v istem času 886 milijonov lir).

Brez sledu izginil. Karabinerji so hoteli aretirati 20 letnega Miroslava Skupka iz Št. Vida nad Vipavo zaradi tatvine, groženj in rabe orožja. Skupek pa je nameril na karabinerje revolver in se počasi oddaljeval, nakar je zbežal. Doslej ga še niso mogli prijeti.

Z motorjem se je ponesrečil na Reki Jože Hrabar. Preizkusil je novo motorno kolo in pri tem zadel v avtobus. Pri padcu si je Hrabar zlomil obe nogi, njegov tovariš, ki je bil z njim na kolesu, pa je dobil smrtno nevarne poškodbe. Motor se je vžgal in zgorel.

Zaradi tihotapljenja z žganjem je bila ovadena sodišču Ivanka Mirlej iz Dupelj pri Vipavi. Ovadili so jo finančni organi. Kuhanje žganja in razprodaja te včasih v potrebi tako krepilne pijače, je vprašanje, ki povzroča mnogo gorja v naši deželi. Strogi predpisi oblastev in velike potrebe prebivalstva so v neprestanem boju. Vemo, da nadzorna oblast mnogokdaj in mnogokje ne zatisne samo enega očesa, ampak kar oba, vendar ne mine teden, skoro dan, da bi ne bil kdo zasačen zaradi prepovedane kuhe ali razprodaje žganja. Ker je mnogo ljudi, ki se prav iz bede zapišejo temu nevarnemu poslu, upamo, da bodo merodajni krogi pri zasledovanju in pri odmeri kazni to vedno bolj upoštevali. Saj ljudje vendar morajo živeti. Zato se pa človek naravnost zgrozi, če sliši, da se med sovaščani, med sosedi najdejo ogabni ovaduhi.

Smrtna nesreča. Iz Hočnika proti Gorici sta vozila dva kolesarja. Dohitel jih je avtobus, ki vozi vsako jutro iz Palmanove v Gorico. Šofer je hotel okreniti voz nekoliko na levo. V tem hipu se mu je zlomilo krmilo in ni več obvladal težkega vozila. Ker na tistem mestu cesta nekoliko visi, je avtobus še zaradi tega zavozil bolj naglo, zadel ob enega kolesarja, ga prevrnil in zmečkal pod seboj. Nesrečnež je padel še na svoje kolo, ki mu je razparalo trebuh. Vsega razmesarjenega reveža je »Zeleni križ« spravil v mestno bolnišnico, kjer je pa že po par urah v težkih mukah umrl. Ponesrečeni mož je bil ločniški kovač 54 letni Angel Persig.

Oblak se je utrgal. Mesto Pulj z okolico je bilo prizorišče groznih nalivov s silnim viharjem. Mnoge ulice so bile pod vodo, ki je vdrla tudi v trgovine in stanovanja. Na pomoč so morali priti ognjegasci in mestni stražniki, kajti nekatere ceste so bile tako zasute z gruščem in blatom, da je bil na njih za več ur ustavljen promet. V okolici je na več krajih udarila strela. Nekemu kmetu je strela ubila čredo 12 ovac, drugemu kravo v hlevu, tretjemu je razkrila hišo in zažgala podstrešje, da je s pomočjo sosedov le težko pogasil ogenj.

Z drevesa je padel. Iz Kanala ob Soči poročajo: Ker se mu je odlomila veja, je 57 letni Miha Mungerli tako nesrečno padel z nekega drevesa, da si je prebil tilnik in si pretresel možgane. Prepeljali so ga v bolnišnico usmiljenih bratov v Gorico; njegovo stanje je obupno.

Zaradi motorja v bolnišnico. Motorno kolo je kaj pripravno in hitro vozilo, toda marsikoga je spravilo že v bolnišnico. To je izkusil tudi 28 letni G. Kusolin, ki se je vozil v Gorici po ulici »XXIV. maja«, pa je pri tem tako nerodno treščil na tla, da so ga morali odpeljati v mestno bolnišnico.

Rebrčan:

Spomini koroškega študenta

(Dalje.)

O božiču sem šel domov in porabil to priliko, da sem na vabilo rojaka Perča šel v Št. Jakob v Rožu, kjer je bilo 26. decembra 1902 zborovanje CM podružnice. Tam sem govoril in oskrbel tudi zabavni del.

Meseci so hitro minili; dobil sem po osmem semestru absolutorij, samo še drugo državno izkušnjo sem moral narediti. Vroči so bili dnevi, ves dan sem se učil, le zvečer sem šel nekaj časa na izprehod, a nato sem zopet vzel knjige v roke in delal pozno v noč.

Dne 23. julija 1903 sem naredil drugo državno izkušnjo, 26. julija sem odšel domov in se spotoma ustavil pri Sv. Križu, kjer je imel moj znanec Kogelnik Janko novo mašo. Ostal sem tam dva dni in seve oskrbel zabavni del slavnosti. Hotel sem se že odpeljati, toda zaprli so me v sobo, da sem moral gledati, kako je vozil vlak mimo; sicer bi to bilo zločinstvo omejitve osebne svobode, a na ovadbo sem pozabil, ker sem preživel v družbi prijateljev vesel večer.

Drugo izkušnjo sem tedaj imel v žepu, toda bilo se je treba pripraviti še na tretjo. Sklenil sem, da posvetim ves čas študiju. Toda vedno le nisem mogel biti v ozki sobici.

Tako sem bil še na novi maši tovariša Petra Serajnika, s katerim sem že za svojega bivanja v Svetni vasi obhodil vsa cerkvovanja, sejme, kakor pravijo Rožani. Slavnostni dan je bil dne 8. avg. 1903 v zgodovinsko znani župni cerkvi v Kapli ob Dravi, obed pa v župnišču gostoljubnega župnika in dekana Janeza Ogriza. Bil sem dobre volje in temu primerno sem tudi izvršil šaljiv nastop.

Domu pa je nisem ubral po najbližji poti, marveč skozi Zgornjo Rožno dolino v Logavas, kjer smo se pri župniku Štefanu Singerju zbrali stari prijatelji: Kušej Rado, Kakl Matevž in Matija Perč.

Imel sem približno en mesec mir in sem se ta čas ukvarjal s enovjo za tretjo izkušnjo. Toda prijatelj Dragasnik mi je pisal, da moram priti v Apače, kjer je bil za župnika, na shod CM podružnice. Pustil sem paragrafe in šel v Apače, kamor sem rad zahajal. Pri narodno zavednem gostilničarju Stečniku smo s skupnimi močmi okrasili prostor, kjer bi moralo biti zborovanje. Zdi se mi, da sem dal razobesiti po stenah vse slike, kolikor jih je dobri Stečnik imel v svojih sobah.

Bil je lep dan, ko so prihajali od vseh strani ljudje; celo iz Reberce so prišli veseli pevci in še sorodnica komendatorja Šumaha, Jožefa Kogelnik, katero je svoj čas šaljivi župnik Jurij Trunk preimenoval v Okrogelnik.

Govorniki so bili sedanji stolni korar Valentin Podgorc ter dr. Ivan Arneje, ki je ravno dokončal študije v Rimu. Zborovanje se je obneslo prav dobro. Tudi jaz sem izpraznil svojo torbo s šaljivimi stvarmi do dna.

Dne 8. septembra pa sem jo udaril čez Dravo v Medgorje, kjer je bil shod CM podružnice. Župnik Matevž Riepl me je sprejel prav prijazno. Prihajali so od vseh strani ljudje, prispel je celo profesor Jakob Wang iz Podkrnosa, kjer je bil na počitnicah.

»Ali je petelinček iz Reberce že tukaj?« me je pozdravil in se nasmejal.

Govornik je bil župnik Štefan Bayer iz Pokrč, ki je znal s svojim govorom zadeti v živo. Kot drugi govornik sem nastopil tudi jaz. V zabavnem delu sem spravil na dan vse, kar sem le vedel in znal. Župnik Riepl je pisal potem v Miru, da sem dobil palmo vse prireditve.

V Doberlivasi se je po prizadevanju narodnega kaplana Franca Uranška postavil Društveni dom.

Dne 27. septembra so blagoslovili doma nad vse sijajno po proštu Lukežu Vavtižarju. S tem v zvezi je bilo tudi zborovanje Ciril-Metodove podružnice.

V zabavnem delu mi je pripadla šaljiva licitacija; da sem moral nastopiti tudi z Nosanom in Starinarjem, je bilo že v naprej določeno. Drugi dan sem šel domov in premišljeval, koliko snovi bo še treba predelati, da bom za izkušnjo dobro podkovan. Sklenil sem, da ne grem nikamor več. Toda prišlo je drugače.

Po odhodu koroškega rojaka, odvetnika drja Alojza Krauta iz Celovca v Kamnik, je prišel sredi leta 1903 v Celovec odvetnik dr. Janko Brejc. Vzel je z njemu lastno odločnostjo vodstvo koroških Slovencev v roke ter začel s prirejanjem shodov po slovenskem Koroškem. Na enem takem shodu, 4. oktobra v Kamni vasi, sem bil tudi jaz, kjer sem prvič poslušal temperamentnega dr. Brejca, ki je sklenil svoj govor z besedami: »Hočemo hoditi vsak svojo pot, toda skupno hočemo udariti.« Menil je s tem nemške krščanske socialce, s katerimi je hotel takrat sodelovati.

Na željo Matije Prosekarja sem nastopil v vlogi Nosana in Starinarja.

Da ohranim zgodovinski dogodek, naj se tu spomnim vrlega narodnjaka Prosekarja Matije, p. d. Razaja. Doma je bil na Plešivcu, kakih 600 m visokem griču nad Kotmarovasjo. Del tega hriba se imenuje Amerika. Zato je Prosekar večkrat, ko je prišel v Celovec, v šali rekel, da prihaja kot stric iz Amerike. Po njegovi zaslugi so bili na Plešivcu skoraj sami zavedni Slovenci in taki so še danes njihovi otroci.

Ko je izbruhnila svetovna vojna, so morali Slovenci dosti prestati. Franceta Grafenauerja in Matijo Prosekarja so obtožili veleizdaje. Kakor je pravil Grafenauer, bi moral biti Matija Prosekar obsojen na smrt, ker so bili akte na sodniji zamenjali. Na enem kupu so ležali namreč spisi tistih, ki so bili že poprej določeni za smrtno obsodbo. Med te bi moral priti Grafenauer. Po božji previdnosti pa je prišel med nje Prosekarjev spis, ker pa je Grafenauer že bil obsojen na pet let težke ječe, in ko so pozneje zapazili pomoto, je bil tudi Prosekar obsojen le na šest mesecev ječe.

Dne 11. oktobra 1903 je bil na Velikem Strmcu v gostilni pri Mežnarju shod Slovenskega izobraževalnega društva. Na vabilo mojega prijatelja Hanija Mahrhoferja sem vzel še enkrat svojo torbico ter šel čez Vrbo v Gozdanje, najsevernejšo slovensko župnijo (792 m visoko).

Ljudje so bili v tistem kraju še zelo narodni, kar je bila posebna zasluga župnika Mahrhoferja in njegovega naslednika Janeza Dragasnika, ki je žal prezgodaj umrl (4. februarja 1914).

V šematizmu urške škofije iz leta 1916 sta zapisana kot jezika, ki se rabita v cerkvi, slovenski in nemški, dejansko pa je bil v navadi le slovenski. Takisto je bilo v župniji Sv. Jurija na Velikem Strmcu (733 m), kjer je bil tedaj po šematizmu, cerkveni jezik le slovenski. Sedaj je tam vse drugače; te župnije so v nevarnosti, da jih ponemčijo. Posebno je krivo to, da župniji za plebiscita nista spadali v cono A, zaradi česar je bilo raznarodovanje še močnejše. Sosednje župnije proti vzhodu, Sv. Martin na Okolici in Pereče ob Vrbskem jezeru pa so zaradi nemških duhovnikov postale že nemške.

S prijateljem Hanijem sva šla na Veliki Strmec, kjer je bil tedaj za župnika Svaton Jožef, rojen Čeh in navdušen narodnjak (umrl je v Opočinu na Češkem leta 1932).

Veliki Strmec je ena tistih krasnih točk, od koder se tako lepo vidi srednji del Koroške, posebno Vrbsko jezero ter Zgornji del Rožne doline tja do Beljaka, Dobrača in Karavank.

Zbralo se je prav lepo število narodno mislečih ljudi. Vrli narodni delavec Janez Vošpernik, posestnik v Zgornjih Jezercih, sedaj v Podravljah, je poljudno razpravljal, kaj mora vedeti kmet v pravnih zadevah; deželni poslanec France Grafenauer pa je v deloma šaljivi obliki razpravljal o šolstvu in uradovanju pri oblastvih.

Seveda sem moral nazadnje tudi jaz prodati, kar sem imel veselega v torbi.

Tisti dan je bilo zadnjikrat, da sem igral Nosana in Starinarja, prepeval šaljive pesmice o pijanem študentu, o Urški in Štajerski deželi ter o krojačih, ki so se zbali polža ter pripovedoval zgodovino svojega rojstva in kako so Ribničani ogenj gasili.

Z Grafenauerjem sva se potem v župnišču še dolgo razgovarjala in mi je tedaj povedal marsikaj zanimivega iz svojega življenja, posebno, kako je bil zaradi suma vohunstva v preiskavi, ki pa je bila po treh mesecih ustavljena.

Ko se zjutraj zbudim, je bila Grafenauerjeva postelja že prazna.

Nikdar ne pozabim tistega večera, če tudi je od tedaj minilo že nad 30 let. Bil je res užitek, govoriti z Grafenauerjem; duhovit, jeklenega značaja je razvijal lepe misli, podprte s tako zdravim, edino njemu lastnim humorjem. Koliko je revež moral trpeti; bil je res narodni mučenik.

Izdaja konsorcij »Ponedeljskega Slovenca«. Zastopnik Miha Krek. Urejuje Ciril Kočevar. Tiska Jugoslovanska tiskarna. Zastopnik: K. Čeč.